

J. S. B. 17.
Enfalliga Anmärkingar

Om
Öst-Giötha Skåre-Bo-
ars Sjliga Sisse-Gätt

Österön,

Förre Delen /

Med
Wederbörandes Tillstädselse /

Under
Oeconomiae PROFESSORENS, och Kongl. Swenskt.
Wetensk. Academ. Ledamots /

Herr PEHR KALMS,

Inseende /

Utgifne,

Och som et Academiskt Prof til allmänt ompröfwande öfveraktim-
nade i Ups Academies öfre Läro-Sal s. m. den 15. Decembr.

1753.

At

JOHANNES ENHOLM Eliæson.

Öst-Giöthe.

•••••
Ups Tryckt, hos Direkt. och Kongl. Boktr. i Stor-Förstens-
dömet Inland, JACOB MERCKELL.

Probsten och Kyrkoherden

Wid

Församlingarna i Ulfby och Björneborg,

Samt

Inspector öfwer Trivials Scholan i förenämde Stad/

Den Högäretwördige och Höglärde Herren/

Herr **MAG. MICHAËL
LEBELL,**

Min Högtårade Herr *Cousin.*

Wännet utaf den gunst, som I mig städse bewisat,
(Hwilken ock all min tid skall bli med nöje beprifat,) *Biuder,* at här gå fort, och wördsamt offer Ehr föra
För det otaliga godt, I mig mer än ofta mån giora;
Men då jag täncker, hur litet det är, jag mäctar Ehr gifwa,
Fattar jag snart det beslut, det bättre wor' helt ute blifwa,
Handen är matt, och målet är hest, och orden ä' swaga,
Gäfwan är ring', och wärcket är armt; hur kan det behaga?
Dock Ehr wanliga gunst mig wissar, at I ei förakten
Gifwarens skänck, utan hålst hans tacksamma hjerta betrakten;
Lag då benägigt här op hwad skrifs om Ost-:Widtha stränder
Om den rikliga spis af fiskare-sång i de länder:
Sielswa Naturen förr tar bort der fiskar i stranden,
Och sina drächtiga nät förgiäter idoga handen,
An mitt nöje blir allt, at se det glädie förunnas
Eder i tid, tills Sielen i högd sig frögda må kunna.
Min Högtårade Herr *Cousins*

Edminke Fienare

JOHANNES ENHOLM Eliæson,

Råd: och Handelsmannen

uti

Sib: Staden Christina,

Wälåreborne och Högwälachtade Herrn
Herr CASPAR LEBELL,

Samt

Handelsmannen der sammastådes,
Wälåreborne och Högwälachtade Herren,
Herr JOHAN LEBELL,

Mine Högårade Cousins.

S mindre Eder gunst och Wälwilja, samt städse betygade stora wälgärningar emot mig, än selswa blods bandet, hwarmed naturen mig med mine Högårade Cousins sammanfogat, förbinda mig, at fram för detta ringa Pappers fram rista Eder wärda namn, och tillskrifwa Eder detta ringa arbete. Jag widgår gärna, at gåsman alldeles intet svarar emot Eder bewågenhet. Men om den allenast får lof, at anses såsom et blott prof och wedermåle af den wördnad och erkändsla, jag uti mitt inre huser, för de emot mig tid efter annan ertedda wälgärningar, så har jag alt det jag önskar och åstundar. Wisen åsven för mig så ädelt sinnelag hådan efter som här tills; hos mig skall erkändsla och loford icke uphöra, önskan för Eder wälgång och sällhet aldrig före återwända, än jag antwardas i jordens gömme. Jag lefwer

Mine Högårade Cousins.

Hörsamste och Trogne Tienare
JOHAN ENHOLM Eliason.

Herren,
Liquidations Commissarien Uti Kongl. Högstråten i Finland,
Wäl Adle och Högwäldachtade
Herr ERIC BIUGG,

Samt
Herrar Handelsmännerne Uti Sid- och Stapel Staden Åbo,
Wälåreborne och Högwäldachtade,
Herr HENRIC CARSTRÖM,

och
Herr MICHAEL NORDSTRÖM,
Mine Gunstige och bewägne Gynnare.

J jag wägar uti detta ringa Poppers knyte innesluta
Edra namn, mine gunstige Gynnare, har så wäl den
synnerliga Gunst, samt tidt och ofta bewista wälgjernin-
gar, hwar med I, sedan jag den sågnaden hade, at tråda uti
Eder wärda bekantskap, mig omfatta behogat, som ock i för-
hoppning af Eder ytterligare bewägenhet, gifwit mig den störs-
sta och förnämsta anledningen. Jag framlägger således här för
Edra ögon detta lilla och ringa arbete, hwilket jag utbeder mig
endast få anses och räknas, såsom et wedermåle, af den oför-
skade högachtning, jag hyser för mine Herrar, samt prof af skyl-
dig tacksamhet, för den af Eder mig bewista bewägenhet. Up-
tagen då det, mine wälgynnare, med den ynnest och wälwilja,
som jag i wälmening det Eder upoffrar. Jag skall för min del
icke underlåta, at ständigt anropa Den Högsta wälgärnings Öf-
naren, det han ei allenast täcktes uppehålla mine Herrar, med
des R. omwårdnader, både wid en beständig och sielf-önskelig
wälmågo och hälsa, utan ock i margfallig måtto wälsigna Eder
och Eder näring; och när omsider Edert Lesnads lopp börjar til
ändan strida, I då mågen hamna i de sälla Siälars boningar,
Duskar?

Mine Gunstige och bewägne Gynnares

Hörsammaste Tjenare

JOHAN ENHOLM Eliason.

SECRET.

Edan människorna efter torn-bygnaden blefwo om fring alla werldens delar utspridde, så har hwar och en, antingen efter Högsta Förshuens skickelse, eller af egen smak, drist och icke utsökt de parker och lägenheter i werlden, som bäst kunde släcka des begiär och opfylla des affickter. Hwadan somliga utwalde gråsmarcker, som woro soälna för boskaps skötsel; andra fruchtbara länder, som hade lust för åkerbruk; de skogs-tracter, som hade tycke för jagt och diurfång; några sildante och wid hafwet belägne lägenheter och orter, som hade något begiär till fiskerier. De nordiske rymderne och sildante tracterne woro icke ibland de wäfnaste för dem, som af naturen ägde någon böjelse för det sids nämda närings medel. Torstigheten lærer kunna anses såsom en ibland de förnämsta Läromåstarinnor, hwilken först underwist människorna, at tillgripa detta farliga och emot deras natur, nästan till sägande, stridande närings säng. Ty hwad kunde wäl wara efter syndastoden, innan jorden hade fått igen sin förre och naturliga fastighet, at snarare och ömrogare tillgripa till lifs uppehälle, än hafwets inwånare, hwilka igenom sitt wid sidsfrändren nödgachtiga hoppande och sprattlande, gåfwo åskådarna nog anledning, at optänka någon konst, hwarigenom de kunde upsnappa dem till sin tjenst. Fiskekonsten har sedermera med tiden stigit, i spennerhet hos några samhällden, till alt större och större högd och fullkomlighet, så at fiskerierne nu mera, såsom uti Holland, kallas af Gouvernemeneter uti des edicter, som och af folket derstädes i gemen, för Landets hufwud-näring och förnämsta skatt och Gullgrufwa. (a) Den Hol-

2

rånas

(a) Se vidare här om Herr Agent. Backmansons, nu mera Comm. Rådet Wålborne Herr NORDENCRANTZ Arc. æconom. & comm, Tom. 1, p. 279. och 282.

räknas för et ibland de mäktigaste och af rikedomar måst öfverflödande Län-
der i Europa. De hafwa förstått, at igenom andras sensfärdighet, uti si-
ka nyttiga närings medels inrättande, emedertid rätta sin pung på främ-
mandes fiskwattn; hwarom Engelska Commercio-Rådet Elfvig uti des trac-
"tat således uttrar sig: Holländernes wälbe och höghet har blifwit grun-
"dat uppå wåra fisdars bortn, hwarifrån de updragit större statter och rike-
"domar, än Grufworna af Potosi, eller bägge Indiernas tilskundat Spanien.
"Widare säger han: hwen skulle tro at Holländarne samla årligen med
"sill och torrsk fiske 2 Millioner, Sterling samt at Holland och Zeland, hwilkas
"omkrets intet öfvergå et Engelskt County, (eller et swenskt Landskapsdö-
"me) skulle i från några få förachtliga båtar blifwa wächtige at
"utruffa 20000. stälte skepp af alla slag, af hwilka öfwer 7000. år-
"ligen brukas til fiskerierna; samt at förtiensten och nyttan landet i genom
"år så allmän, at ingen finnes så usel, som icke kan förtiena sin föda dermed.
Här af kan man nu lätteligen sluta hwad fördel denna öwärdeliga hante-
ringen med sig förer, samt hwar uppå den Hollenska statens rikedom til
det måsta sig fotar.

Rasta wi wåra ögon uppå Engländernas fiskeri-stötsel, så finna wi, at så
wål Parlamentet, som ock inwånarena sielfwa, nästan altid warit sorgfäl-
lige om nödige och tienlige anstalter til fiskeriernas inrättande och förbetagan-
de; i synnerhet sedan de kommo i en lesmande erfarenhet om de ansefliga för-
tienstler Holländarne, med flere strämmande, wid deras kuster och hamnar år-
ligen förtiente. Irland, såsom en afföndrad Ö ifrån stora Britannien, förser
Frænkrike, Spanien, Portugal, och Italien, med ansefliga quantiteter af Lax
och Sill. Fiskerierna äro så gode som hufwud-grundwaln til Skotska handeln.
I elfwen Clyde wid Glascou fångas årligen, under et Compagnie Royal Fi-
shery kallat, öfwer 36000 tunnor af den bekanta glascou-fyllen, förutan
det som fångas wid de norre kusterne och éarne. Fransmännen äro icke
heller ibland de sänsta räknade, som medelst detta närings fång gidra sig
wackra Capitaler. Consuln, nu mera Comercio-Rådet Walborne Herr
JONAS AHLSTROEMER, intygar uti sin journal i Frænkrike om sill fiskeriet
i Diepe af år 1723, at måst alla Ribpman, derstädes slagit sig til detta fiskeri,
så wida de här wid skola bättre finna sin uträkning, än wid någon annan
handel. Till samma fiskeri skall employeras ungefär 200. Fartyg, små och
stora til sammans, och skall det wåra så fördelachtigt, at det räknas inbringa
til Staden årligen 1500000. Livres. Till förtigande af många andra Natio-
ner, såsom Bergare i Norrige, Hamburgare, Lybeckare, Bræmare, Hollste-
nare, med flere andra, som medelst detta fördelachtiga närings medlet, gidra
sig ansefliga rikedomar; wilhe wi nu ock något litet sösta wår öpmärksamhet
uppå wårt kära fäderneslands fiskeri-stötsel, och tilse uti hwad tillstånd det
samma i denna delen af wår Hus-hållning sig befinner. Wårt Öwriga har
stora

stora lägenheter til fiskerier, så i salt-som frisksidar; men selar än mycket ut denna näringsens rätta stödsel. Man kan wäl icke tillägga våra Landsmän en så stor förvägenhet af denna dem af naturen lämnade förmån, som skulle våra sidor och elfwar aldeles få behölla sin rika af födda tullfritt af wanhärd; dock måste man tilstå, det ofkunnigheten om rätta fiskeri-konsten för orsakar til en del den brist, wi nu utdögas med främmandes fiske-waror ersätta och opfylla. Ty den obehageliga erfarenheten utwisar indrächterna af våra fiskerier icke en gång råcka til egen förnödenhet, mindre medelst någon utskrymning och afyttring til främmande länder utgåöra några Capitaler. Knappt har man heller någon ändring uti denna hanteringen at förwänta, så länge den får komma an på gemene mans godtycke och oförståndiga fiskares wana. Emedlertid är klagan wärdt, at denna närings delen icke allenast så handläst släppes, utan ock, at wi till öfwerflöd, låta gå öf utur händern så ansefliga Summor penningar, som bestiga sig icke til mindre än 8 tunnor guld at utlösnin-garne för fiske waror, som wi likwäl af egna sidor upbärja kunde. (b)

Betrachta wi fiskerierna i och för sig hellsäwa till deras natur och egen-skaper, så är det, til förtigande af alt annat, af den wigt och eftertryck, at ingen minar til des början borde försummas. Wi finna dem wara en sådan skatt, som den frikostiga naturen, medelst wattuets ärliga och ömnoaga förlofrande afwet, gjordt outdelig; ehuru många millioner menniskior til des idkande sig bruka wilja. Guld och silfwer grufwor utgå på sidstone och äro utdeliga; men fiskerierna förblifwa ständigt. De tilskynda des idkare, utom guld och silfwer, öfwen nästan alla werldens producter. De äro plan-tescholar, som oförmärkt upamma en mängd af förfarna sidmän, nyttiga så för flottan som för handeln. De äro skatter, som icke med alt försör-möda och omkosnad kunna optagas. Med et ord må man med Herr Com-mercie-Rådet NORDENCRANTS i stämna: De äro sörre, ädlare, stån- digare, säkrare och dyrbarare skatter, när de blifwa rätt stödda och brukade," än werldens förnämsta grufwor, det ware sig guld, silfwer eller diamanter." Må man då icke med all billighet anse och skatta sådana näringsgång för de rätta puls ädrorna i Riks kroppen, och til en del för själen af samhället. Wi för-wänta framdeles en så mycket hugneligare omwårdet uti denna war hushålds-gren, som Gdga Öfwerheten-låter sig så mycket om hiertat wara denna saken, och til des befrämjade tagit så hälsofamma mått och steg.

Emedlertid, som Kongl. Swenska Wittenstaps Academien åstundat beskrifningar, på hwad sätt fiskerierna på hwarjehanda orter i Riket idkas, så har jag dels at åtlöda samma begiäran, dels at tiena mitt Fädernes land, föresatt mig, at som et ringa Academiskt prof för det allmänna främjefwa, några ensaldiga anmärkninga öfwer de öfvers öfliga fiske-sät,

H 2

som

(b) Jämför Herr Cancellie-Rådet CARLESONS upmuntrans tal til fiskeri Inrättningen i Sverjic.

som planterat sina hemwister på den lilla, af Östcr, Sidtland til Östcrsidn gränssande delen. Swar til jag tyckt mig wara så mycket mera besogad, som jag, i anseende til min wid samma kant af Östcrsidn belägne födelse ort, haft någorlunda tillfälle, at så wäl sielf, som ock igenom plågat umgänge med desse på samma stier wistande åboer, inhämta tilgången och beskaffenheten af deras lefnads och närinas sätt. Det wore önskeligt, at wi hade omständeliga beskrifningar öfwer de flästa orters siffte-sätt: man finge sedan wid jämsdrandet af dem alla, utwälja det bästa sättet: Man finge klarare se selen och rätta dem: man inhämtade der af hwad wid hwar ort och belägenhet wore fördelachtigast; den ena orten kunde nti åtskilligt blifwa underrättad af den andra; de som til fiskeriernas förbättrande wore sinnade, at författa någon omständeligare afhandling, skulle åfwen här igenom så mycket lins; at förtiga margfalt annan nytta här af.

Jag war wäl i förstone sunad, at utgifwa dessa enfaldiga anmärkingar i eu del; men sedan de småningom mera wurit, har jag så wäl för tidens korthet skull, som besparning uti omkostnaden, warit nödsakad, at dela dem i twenne delar. Här torde wäl mången säga sig i dessa ringa blader ei annat finna, än hwad tilförens är allmänt och bekant, hwilket man wäl gierna medgiar; men så torde ändock något wara främmande och mindre kunnigt, om icke för alla, dock för några, til hwilka senares tiens jag ock framlägger och upoffrar denna min ringa och en-saldiga första läro spån.

S. I.

Sör än man sveider til sielfwa anmärckningen om desse öf-
 Gjötha skäre Zuvånarens fiske-sätt i östernsön, hwar wid
 war opmärksamhet i synnerhet skal fåsta sitt ögnamärke,
 wil man, til at få desto redigare begrep om detta närings me-
 del, något litet förut omorda sielfwa belägenheten af de skär
 och land-stycken, som antingen gränsa til sielfwa hafwet, eller
 til de der ifrån in åt landet sig sträckande sund och wikar. Öster-
 Gjöthland delas i 2: ne delar, medelst floden Stång, som lö-
 per förbi upstaden Linköping. Det, som ligger väster om
 denna floden kallas Västanstång; och det som är belägit ös-
 ter om den samma, Östanstång. Denna senare delen af detta
 Lånet sträcker sig ända ned til hafwet. Naturen har så in-
 rättat belägenheten af denna ort, at icke allenast Inbyggarne
 wid sielfwa hafs-kanten hafwa den förmon, at til sin förkof-
 ring nyttia des watten; utan ock de, som bo längre op i landet,
 åtniuta så godt som en dubbel förman, dymedelst, at de, utom
 landt-stötseln, äfwen kunna bruka fiske-bragder uti de ifrån haf-
 wet in åt landet sig sträckande fiårdar och wikar.

Den delen af detta Linköpings Lån, som sträcker sig ös-
 ter ut ifrån Stapelstäderna Norr- och Söderköping ända til
 hafs, är så beskaffad, at den af 2: ne hafs-grenar eller wikar
 igenomskäres, Bråwiken och Slåtbacken kallade, inneslutan-
 des emellan sig et landstycke, som deraf kallas Wikbolandet,
 ungefär 4. $\frac{1}{2}$ mihl i längden. Bråwiken i hwilken Wättern fal-
 ler, som wid det af sitt åhl fiske bekanta Motala, (hwilket nå-
 gra tro fått sitt namn af åblarnas motande,) hafwer sitt utlopp,
 åskiljer detta Wikbolandet å den norra sidan ifrån Södermanland
 och Kolmården, samt Slåtbacken, som äfwen skuter sin öfversta
 ända nästan til Söderköping, söndrar det samma å den södra
 sidan ifrån Sammarkinds Skrad. Dessa å ömse sidor om
 detta Wikbolandet oystigaude wikar lämna icke allenast omörde
 Stappelstäder en beqämblig sid- och segelsart, utan gifwa ock
 de

de uppå södstränderna planterade åboer tillfälle, at nyttia flere fördelachtiga ndringsfång, såsom strömnings och fållfisk fånge, m. m. De uppå desse stränder belågne socknar äro följande: Å den norra Wilbolands stranden räknar man til någon del Norrkiöpings Stad med des annex St. Johannes, Krotst, Dagsberg, Ronungsfund, Stenby, Östrabusby och Särads-hammar socknar, med den sidstnämde Capell Jonsberg, såsom den yttersta af detta nås. Å den södra åter ligger en del af Täby socken med Å, Östrany och des Capell Rönö, såsom den sidsta å denna sida. På den sidan, som i anseende til wilbolandet ligger söder til, och kallas Sammarkinds Särad, förekomma desse emot Slätbaken med någon sin kant gränsande socknar: Stinberga, såsom annex til Söderkiöping, Mogata och Skällwik Socknar. Här wid märkes igemen, at ingendera af de opräknade socknar äro helt och hållna gränsande in til sidan, eller der af omgifwas, utan stöta allenast der til med någon sida; hwadan icke heller alla Inwånare uti dessa socknar äga tillfälle til fiskeri; utan de endast som hafwa sin boning närmare stranden, hwilka likwäl idka landbruket såsom deras hufwuds närings fång, och anse fiskeriet som et bitwärf, hwilket de stöta allenast wissa tider på året. Dock är ei owantligt, at de som bo sidan något närmare, men sielfwa icke äga fiska-wattn, kunna emot et wist arendes erläggande til wattu åganden, bruka ett eller flere slags fiskeredskaper.

Den egenteligen så kallade skåregården, som nu bör betrachtas, är både i anseende til sielfwa beldgheten, som ock til des Inwånare af annan beskaffenhet, än det förre landstyoctet ock des Inbyggare. Til Öst-Gidcha skären räknar man, utom något litet af Hårads hammar och Östra ny Socknars Capeller Jonsberg och Rönö, endast St. Annæ Capell såsom annex til Skällwik sockn, med hela Gryts församling, sträckandes sig samma skär ifrån wilbolandet och fasta delen af Skällwicks sockn Syd-Öst ut til haf.

Inwå-

Intwänarena uti de längre öy emot landet stötande skär, nära sig, utom litet åkerbruk och boskaps skötsel, förnämligast med fiskerier, och i synnerhet äro fiskerierna så godt som endast födekroken för dem, som anlagt sina nästen uppå skär och klippor i wilda hafwet, af hwilka de, som äro enkannerns ligen märckwärdige för deras rika strömmings fiske, komma at opråkna på sitt ställe.

Belägenheten och utseendet af denna skäregård är af naturen så wäl och behageligen anlagd, at konsten aldrig hade kunnat pryda den bättre. De sköna wattu-sträckningar, som här löpa ifrån fasta landet ut til hafs, äro med härliga djur och holmar omgifne, hwilka af gråsmarcker och löffkog så besnyddas och utzirar, at åskådarn ei utan sinnens besynnerliga förkustande kan här betrachta naturen i sin fågring. Längre ut til hafs finnes wäl icke så behagelig skäregård, utan smärre hollmar, klippor, skär och grunder, hwilka dock på wist sätt äro sina ägare til dienst och nytta.

Såsom en wårt trifwes hålst och bäst på den ort der han alstras; så hafwa ock desse skäreboar et outsläckeligt tycke för sitt lefnads sätt. Ty ehuru man kunde mena, at de borde, om tilfalle så yppades, håldre utwälja landslefnaden, och söda sig af jordens alster, än umgås med et så farligt element, efter det gamla Öst-Götha ordspråket: Hafwet dräper mången man, Zoo jorden brukar Säll är han. Så har man likwäl i wercket funnit mycket rara exempel uppå dem, som med landlefnaden funnit sig nögdare; hårrörande twiswels utan af den ifrån waggan inrotade wanan och böjelsen, som giordt dem deras närings sätt så behageligt, at de altid finna sig, fast under de största faror, så förnögd med sin lojt, som någon annan med sin rolige och stilla landlefnad; och det så mycket mera, som de altid måst funnit sina fördelar här af så stora och richtiga, som någon annan af sitt närings sätt.

Desse

Desse skären må skiffa sig icke allenast ifrån Landt-
 narne igenom närings sättet, utan ock igenom klåde drächten
 och utspråket. Manfolcken gå klädda nästan såsom Båtsmän,
 alltid med hvita, gråa eller blåa korta klådes eller wallmars
 tröjor. Benklåderna bruka de flere par tillika, af hwilka de
 innersta äro måst af samskat skinn, de yttersta ganfka wida och
 tämmeligen långa, merendels af samma färg och tyg som tröjor-
 na. Hufwud bonaden är måstedels stickade möfkor af hwitt
 eller grått ullgarn, den de så godt som wid alla tillfällen bru-
 ka; några bruka ock nedslagna hattar. Qwinnofönets klåde-
 bonad, är här måst öfwerens stämmande med deras uti Ske
 Socken Wätteharad och Bohus Län, hwar om Herr Präses
 Uti sin Wäst-Giötha och Bohuslänska Resebeskrifning talar
 pag. 101.

Deras dialect och utspråk i Swenskan är och tämmeligen
 affskildt ifrån alla de öfriga landt Inbyggare här i orten, til ex-
 empel: Snuggia, åtia, (en liten båt) Stinta, (halfwuren
 piga) näster måg, (hos eller när mig) Skattbonde (Giers)
 Speta, Snipa (en liten Giädda) o. s. w. Ja äfwen hos dem
 sielfwa, som bo uti en och samma socken, fast på särskilda skär
 planterade, märcker man någon liten åtskilnad uti accent och
 ton, så at man dymedelt, när dialecterna äro bekanta, wet
 ifrån hwad skär den talande är hemma, fast man intet känner
 sielfwa person.

S. 2.

Sedan man nu först korteligen igenomgått belågenheten
 utaf Öst-Giötha skären och de in til östersjön näst grän-
 sande landstycken, samt samma åboers beskaffenhet,
 fordrar ordningen, at man opräknar de fiskeslag, som hos dem
 förnämligast wancka, deras leke-tider, ortet och ställen, med
 flere hit hörande omständigheter.

Det är bekant, at så wäl fisken, som andra creatur och
 växter, hafwa sina wissa bestånda tider, på hwilka de sira sina
 bebland-

beblandnings fäster och sammanparande, och at hwart och et dymedelst söker at fortplanta sitt släkte; dock befinnes likwäl et och samma släkte utöfwa denna sin af naturen implancade egenkap på olika tider, rättandes sig i denna delen efter deras, twifwelsutan, hemwisters warmare eller kallare climater. Utom des gifwer ock sielfwa erfarenheten wid handen, at många creatur af et och samma släkte, samt på et och samma ställe wistande, intet alltid tillika, utan några förr, och andra senare, befrynda sig och frambringa sina foster.

Ehuru man då icke är i stånd, at kunna utstaka och determinera någon noga tid och wissa dagar, när de här i skärens gångbara fiskestagen börja eller sluta sina lekestider; så will man likwäl ömörda de wanligaste tider och ställen, på hwilka de flästa pläga fira och begå sina lekefäster. Man gör således en början med den fiske sortens anmärckande, som utgör den största delen i vår Östersjö.

CLUPEA Linn. faun. sv. 315. α Harengus, Sill, β. Membras, strömming.

CLUPEA Linn. faun. sv. 316. Spratti, Swassbut äro de 2:ne species, som här i Öst-Giötha skären finnes.

Til förtigande af alla andra förmåner och fördelar, hwar med naturens GÄNNE har begåfwat oss nära iunder den lilla Nordstiernan boende Inbyggare, bör ingalunda detta nämde fiskestaget agtas ibland de minsta, hwarigenom vårt sambåldes förkofrande och wälstånd kan befordras. Denna fisken bör man billigt räkna för våra salt-sidars härligaste afster och förnämsta egendom. Af denna kunna wi ögonsekligen märcka Guds besynnerliga omsorg och försyn emot menniskorna, i det en otalig myckenhet häraf ärligen wid alla Östersjöns stränder, såsom utur en outdelig afgrund, uphåmtas, och dock ingen särdeles synbar förminskning märckes. Man will derföre något widare betrachta detta härliga fiskestagens egenkap och förhållande uti våra Öst-Giötha skär.

Sillen, som af desse skåreboar icke til namnet, utan storleken, stiles ifrån annan strömming, fångas här ei med några särskilda der til gjorda redskaper, utan träffas understundom om vår- och sommartiden med sommarströmmings noten, då den antingen såsom en förelöpare förebodar den små och vj-mna not strömmingens antågande, eller ock fås hon med sielfwa strömmingen, med hwilken hon gibr sällskap wid des opstigande ifrån utdiupen på grundare bottin. Om wintertiden fås ock några med winter noten, då de äro något fetare än om sommarn. Här i skåren fås sällan eller aldrig så mycket af denna strömmings-sorten, at den särskilt kan insaltas och förnytras, utan inslugges blandwis med annan smårre strömming. Dock torde hända, at omförsiuningar och arbete kunde betala sig med interesse, om våra fiskare gjorde försök med sill-skötur på utgrunderna i hafwet. Huru wida silken eljest kan hafwa sin wissa tid, på hwilken hon årligen anställer sina stötmugur til wissa wanliga samlings ställen här i skåren, såsom i Westersån, (c) wet ingen widare at intyga, än at de få, som på ofwannående tid fångas, finnas så wäl som i Norrbottin (d) måst wara hanar med stor lös mjölka, och altså des wandrings tid; men få eller inga af andra kändet; wet man således icke heller om hon här för eller af sig sielf alstras och förökes.

Strömming, som är ett och samtra Species med sillen, och åtskilles endast derigenom, at den är mindre, anse wäl desse skåremån icke med någon stort negare skidnad, än den som fångas wid stötar och Stöt-strömming, eller med not och notströmming kallas. Stötströmming hålles i gemen, såsom jämnare, fetare och fastare, för bättre, än notströmming; dock hafwes likwäl utom des något litet affeende på hwad årfenstid samt ställen, antingen in eller utom skårs, den är eller blifwer

(c) Se af ofj tilförena etc. Herr Comm. Rådet. NORDENCRANTZ arc. cc. & comm. pag 285.

(d) Kongl. Sw. Wetst. Acad. Handl. för år 1748 p. 111.

wer fången, såsom: wårströmming, hwilken hast sitt tillhåll och låge uti stora fiårdar öfwer winteren, är något fetare och wid bättre hull, än hafsströmmingen, som af de ständigt swal-lande och drifwande hafs-böjorna blifwer mager och swulten. Något litet efter is-loffningen, börjar han at anställa sina flöt-ningar i ståt de diupare til lägre grunder; hwadan han ock kallas Is-strömming. Han fångas både med not och skötar; med de senare redskapene i sonnerhet af dem, som icke hafwa tillfälle at bruka strömmings not för diupt watten och våmmgrund skull. Så fort han huunit, at quittera sin öfwerflödiga romm och mjölka, hwilket han merendels plågar absolvera på 3 a 4 dygn, ställer han åter sin lusa behändigt til diupet. Wanckar watter-tiden med noten något mera än wanligt är, så förespå sig desse fiskare et magrare wårfånge.

Söst strömming, är ock icke mindre fet och behagelig än wår strömmingen. Fås här inom-fjårs ganska sparsamt, så med not, som med skötar. Des wanligaste wandrings tid inom fjären är emellan Barcholomæi och Matths-Måso tiden, då fåga andra än hanar synas. Orsaken, hwarföre desse bägge strömmings sorter äro något fetare och bättre, än hafs-strömmingen, är, utom det som sagt är, at han öfwen fångas på dessa åhrs-ti-der; ty ju swalare och kallare tid på året fisken här fångas, fast mitt i winteren och starckaste kölden, ju bättre och i fullkomligare stånd finner man honom. Sköt-strömming är jämnstor, men icke så fet, ei håller aldeles så stor som de förra. Kallas derföre sköt strömming, at han fås med skötar, står ei håller gårna, för ortens belågen- och beskaffenhet, der han i sonnerhet wid sin gångs tid wittas, med något annat fiske-redskap at fånga. Den- na strömmingen håller sig måst efter hafs-kanten, då han leker uti medio Majj, och ibland något förr, uppå Landt- och Ut grup-der, belågne under 3, 4, 10, 14 ic. januariars diupt watten. Ar- til antalet och myckenheten den aldrea starckaste wid sina flöttnin-gars och leke-fästiers firande. Så snart han ändat leken, rubbar

han sammankomsten på de wänliga stället och förfogar sig åter til hafs-diupet. Sedermera får man icke se några flockar så synnerligen inkomma för än in emot Magdalenz eller Jacobs-måso tiden, då der efter sådana manstärcke hopar wisa sig ända til Matchs-måsan, och wäl senare, så framt et obehageligt höst wäder ei förstöder hans sammankomster. Han går ei heller alla år lika in uppå dessa grunder ifrån udiupet. Några fiskare wilia berättat, at han äfwen om höste tiden skall på omnämde stället leka. (f)

Not-Strömming är små och wämn; men likwäl något fetare än hafs-strömmingen. Straxt isen lossnar eller börjar skiuta sig, är han äfwen färdig, at stiga op ifrån diupet til strömderna af fiärdar, wikar och strömmachtiga sund. De flästa finnas utan romm och mjölka, och skall någon synas, så är den helt fin och grann, hwarföre man icke heller wist kan determinera när han leker. Det händer icke sällan, at han ei alltid tillika, utan särskilda flockar den ena efter den andra, inkommer på omnämde stället. Det märcker man igemen om dessa strömmings varieteterna, at när storm och ohyggeligt wäder förhindrar deras flyttningar til de wänliga leke-stället wid landet, så leka de til söd. Hwad eljest denna fiskens natur och egenheter, des uptog och förhållande wid sina durchmarcher och leke sters firande, wore at säga, det är tillsörena noga och omständeligen infört af Herr Doctorn och Lectorn Gissler uti Kongl. Wetensk. Acad. Handl. för år 1748 pag: 114 2c.

Swassbuk är små som not-strömming. Om hösten fås han här i skären med not, fast mycket sparsamt. Han utmärker alltid med sin närwarelse den andra strömmingens afresa. Hwad eljest denna strömmingens föda igemen beträffar, så kunna desse fiskare icke wist säga det, så wida de alltid funnit deras inelsswor så godt som tomma.

För öfrigt märcker man äfwen wäl om denna strömmings fisken

(f) Et äfwen Dissert. de Piscatura Marengor. in Rossagia pag. 18.

fisken, at han här i Skären understundom, så wäl som annor städes (g) wid des stigande samlar och slockar sig til långt ansenligare antal och myckenhet, än något annat fisseslag wid slika tilfällen; är ock då helt orädd, så at några Skäremän wetat berätta, det de wid sådana tilfällen hafwa bärgat, fast mycket fållan, med öfsekaret en ansenlig quantitet i båten, hwarest han i sådan myckenhet och på et så tätt i hoppackat sätt fattat ständ; men ömsat rummet innan de wetat ordet utaf, och lemnat ei annat än affkubbade fiäll efter sig, såsom til et wedermåle af sin ömnoga der warelse.

GADUS, Torst, Linn. Faun. Sv. 293 Fångas här äfwen något med krot. Är en hafsfisk, som fållan flottar sig på så aldeles grund botten; utan des mästa tilhåll är wid branta, ofta under 20 famnars djupt wattu liggande stengrunder wid hafsstranden och stora fiärdar, hwarest han samlar sig til något antal, i synnerhet då han ämnar at leka; hwilket pläggur taga sin början gemenligen uti medio Maij och continuera in til Junii månads slut. Wid sina leke-ställen blifwer så wäl denna, som många andra fiske-slag, mycket oroad och bortsnappad af Sidlen, som ei försummar, at insiuna sig wid sådana tilfällen; hwadan man ock ser uppå de nämsta stränderna af dylika ställen en myckenhet af Torst hufwuden, dem han lemnat efter sig. Detta är annars et mycket flyggt fiske-slag; så at torst-fiskarena måste umgås med honom mycket warsamt, om det skal någorlunda lyckas för dem. De klaga öfwer denna fiskens förswinnande, förrebarande ibland annat wattnets förminskande samt Siälarnas öfwerflödiga tilwärande wara dertil mycket wällande.

MURÆNA Ahl Linn. faun. Sv. 290. Upsnappas af desse Skäremän på ferehanda sätt och ställen, såsom ut med hafsbanden wid fiär och klippor; samt innom skären uti fund, wikar å och bäckmynningar. Des leke-tid kunna wäl desse Fiskare icke med någon särdeles wisshet determinera; dock mena de almdnt at den emellan Erics-måsan och Midssommars tiden skal firas, hwilket

hvilket så mycket sannolikare synes, som at man den tiden sedt ålar med flyrande midlka, hvilka förmodeligen varit hanar. 3
brist af egen erfarenhet, har man inhämtat några trovärdiga
Skåreboars berättelser här i skären om denna fiskens natur och för-
hållande wid des leke-fästets frönde, således: när tiden är för-
handen på hvilken deras sammangång sker, skall den hålft der till
utvälja en åflog och dychtig bottin, på hvilken flere till samman
wecklade skola guida sig så länge och till des deras leke-tid är för-
lupen. Andra lägga det till, at om sådana deras lekeparcker äro
belagne ut med ångar och gräs marker, skola de icke hafwa för-
syn, at flytta sig om nåtten uti et annat element, man menar,
krypa oppå landet, at stryka och wingla sig i gräset. Somliga
äter wilja berätta, at de sedt ålar med långachtig rom; man vill
tro, at det varit små åhl-ungar, efter det är en af gjord sak, at
han är vivipara eller föder lefwande ungar. Badahl kalla desse
Skåreboar den, som merendels i Medio Maij lägger sig helt na-
ken uppå sjöbotten, utan at täcka eller skyla sig i åffan; ja han
finnes ofta wid Olofs Måso tiden stiga op i wassen och der wesk-
ra sig i kring gräs-strån, exponerandes der i genom sitt lif både
för fiskare och hafsmåsar, som honom wid slika tilfällen behån-
digt förstå at opsnappa.

Närcka sig såges han då, när han efter desse Fiskares berättel-
se, emellan Michels Måsan och Allhelgona tiden nedkryper uti
giöttiog-och dychtig bottin; gjörandes sig där en liten kula, till ut-
seende såsom en kupa, på hwilken öfwersta spets äro et eller flere
hol efter des ut eller ingång. Algor nästan den förnögen-och färdighet,
at löpa uti wätt och dåfwoat gräs som i rena wättnet; men sand
hindrar loppet på marcken. Är annars en mycket stark, snabb och wig-
fiff, så at han näppeligen holles med bara händerna, derest man icke
griper honom mitt om i swet; samt om fiskaren intet straxt efter des
fångande gier honom döds slag, så får han ofta med misnöwe
åskåda des geswinda åter-resa till sjö. Fiskmåsan umgås med
honom långt behändigare, hon brukar inga andra wärefing,
hwarce

Hvareken wid des upsnappande eller qwarhållande, än sin nåf, utur hwilken han wäl ofta kan wrida och slingra sig; men nåf får knapt halfwägs til wattu-brynet, förrän han åter är i samma håkte, förändes honom så til närmsta land, hwarest hon upslukar honom ofta flere resor; ty han stannar icke gärna första gången, utan marcherar ut igen igenom den naturliga gången, Det är ock en skalifwad fisk; men i salt skall han snart dö.

GADUS Laka Linn. faun. Sv. 292. Will man ock här införa, ånskönt han uti skären intet är så mycket bekant, som icke mera uti wikar och eswar, som söta och löpa in i östersjön, hwarest han fånges i Januarii och nästan hela Februarii månader med Döfior under isen, där han fixar sina leke-fäster måst på sand och något strömoächtiga stengrunder; men sällan eller aldrig på lerbottn. Wid slika tillfällen är han talrikast, samt äfwen bäst och begiärligast. Är en swalgfisk som uppslukar ei allenast hwariehanda fiske-slächten, utan ock grodor och dylift. Om sommarn är han långt magrare och osmakligare, hwarföre ei heller då något förlöf gids res efter honom. Soges eliest sielf förtära sin lefwer, om han får något länge lefwa sedan han är fångader.

COTTUS, Simpa, Linn. faun. Sv. 278. Fånges här om höste-tiden något med not och liuster, men måst med garn. Des leke-tid är emellan allhelgon, eller närmare Catharina och Zuhl-tiden, på grunda sandbanckar, belägna hålst wid stora fiärdar och hafs-banden. Hon lägger sin romm uti en härwel eller håla på bottn, och ligger der på som en höna til des ungarna utkläckes, låtandes icke jaga sig derifrån fastän det skulle kosta henne lifwet. (h) Är eliest begiärlig för des löckra kött och wäl smakande lefwer; fast hufwudet, som ei är matnyttigt, utgör nästan den största delen af hela fisken. För Zuhl-tiden håller hon sig, ju mera snö ju närmare landet; men efter, ju mindre snö ju längre ut på diuget.

PLEU-

(h) Se äfwen här om de af of tilförena åberspade Kongl. Swensk. Wetst. Acadmiens Handl. för år 1748. pag. 115.

PLEURONECTES, Glundra Linn. faun. Sv. 298. Får här både med not och garn. Med strömmings not om våren, och längre in på sommar; emedan hon gärna skall ålka strömmingens sällskap. Des leketid är Midsommars tiden på diupet.

ESOX, Gädda Linn. faun. Sv. 304. Är en ganska glupsk fisk, som förtärer och håller til godo allehanda til mat, icke allenast af sielfwa fiskesläkten, utan ock af andra slag, så som: foglar, ormar och dylikt. Hon fångas af desse fiskare på flere handa sätt och tider om året. Rättar sin wandrings och leke-tid merendels efter vårens tidigare eller senare annalkande. Wid lagom tidig vår plågar hon emellan Wasborgs Måssan och Erics måso-tiden stiga op til något lång grundade wasstränder wid glon eller lång-grunta inwi:ar, sund, å- och bäckmyningar at leka. De som aldradest synas wid sådana instundande leke-tider äro hanar, feta och wdl huldade, utan at några af andra könets synas. På dagar efter får man bägge könen med flytande romm och mjölka, af hwilka hanarna äro magrare än de förut gående. Wid sådana tilfällen har man icke kunnat observera flera än 2:ne tilhopa en hana och hona, af hwilka merendels den förra är något mindre än den senare, stående honorna på et ställe med senornas rörande och lekande, samt munnens gispande och stiertens understundom plaskande; men hanan löper så sinåningom rättfols om kring henne, och då och då stöter och skubbar borrharna (anus) emot hwar andra. Denna fisken är mycket wällande til fisks utödade och mindre tilwårande; dymedest, at han icke allenast förraskar och bortsnappar en ansenlig myckenhet af allahanda slags matnyttig fisk, utan ock til öfwerflöd upslukar en myckenhet romm, hwilket senare des ärelswor, i synnerhet den tiden fiskelekarna påstå, nogsamnt intyga.

PERCA, Abbor Linn. faun. Sv. 284. Är et allmänt fiskeslag här i skären, och fångas af desse fiskare på hwarjehanda sätt och årskilliga års tider. Rättar afwen sin gångs och leke-tid i synnerhet den så kallade **Isabborn**, efter isens tidigare eller

sig fast wid honans gel under täck-läcket och således snurra de i kring med bullarna emot hwar andra. (i) Så snart han slutat leken, märckes han skarp på skällen såsom Cyprini.

CYPRINUS. Braxen Linn. faun. Sv. 318. Synes nästan aldrig i selskapa skären; men wäl sås den af åboerna wid öfwersta ändarna af Bråwiken och Slåtbaken under stundom til ansenliga quantiteter om wären och wintertiden. Des wauisgaste leke-tid plågar wara uti Maj månads början, eller wid den tiden då enebuskas dambar, då den talrikt kalkas sina leke-ställen, som äro i synnerhet glon med dyachtiga stränder, sund, der wäl wäret, samt åar och dyllt. Det är ock ei orwanligt, at flere särskilta flocker, någon liten tid emellan, den ena efter den andra, ända in til Widsommarn plåga inkomma på nämnde ställen at leka. Wid sina leke-ställen trånga de sig op i det minsta watten, och ofta så, at de icke kunna stå i sitt naturliga skick, utan ligga på sidan då och då släendes med stiertarna och spelandes med fenorna, alltid skubbades och gnidandes sig emot hwar andra och giöttjan, 2 högst 3 til sammans. Så snart leken är ändader, hwilken på står gemenligen 3 a 4 dagar, begifwa de sig åter til diupet. Är eliest en ganska skigg fisk, så at han icke tol det minsta buller, icke en gång skuggan af någon lefwande kropp eller tråd, som af wädret rustas, hwarföre fiskare, wid sådana tilfällen måste umgås med honom ganska warfamt, om de eliest wilja fågna sig af något önnogt fånge.

CYPRINUS, 70, Linn. faun. Sv. 320. Fångas icke heller så mycket uti skären, som icke mera op uti wikarna Slåtbaken och Bråwiken. Leke här merendels ifrån Wårfru eller Maria bebödelse dag til wallbergsmåstiden, hållt och synnerligen i åar och bäckar der friskt watten är; men i brist af detta tilfallet, siges han ock till glon och intwikar, ja äfwen til stengrundsbottn klippor och skär. Des antal är rätteligen stort, när han giör sin resa til sina lekeställen, och trånger han wid slika tilfällen, lika

(i) Se utförligare om detta fiske-slages egenskaper i Kongl. Svensk. Wetsk. Acad. Handl. för år 1753. p. 195.

som bräven, sig op i de minsta gölor, bäckar och diken, som honom då träffa förekomma; wältrande sig där af och an på begge sidor så fort han binner, samt ständes nassarna, som siffare kallat, tillsammans, då watten af des utlöpande romm och mjölka blir ibland helt grumligt. Ibland andra, som då förstå hans nöge, och efter sättia hans lif, plåga understunden. Näfwen och Öru icke wara de sista och blygaste, hwilken förra icke förtjeker at wata sina tassar, och senare sina flor och fidrar, endast de kunna se sig förtjena en särsk rätt. Är eljest en nog skygg och war sif; men woid dessa tilfällen ofta så spak, (man tror af bara lekya) at man med hufwen kan uti geswinhet fösa 2: ne til hoya och uphugga dem bägge på en gång. Flere flocker af detta fiske-slaget plåga äfwen den ena efter den andra inkomma någon tid på et och samma ställe, och på står hwarje flocks lefets-tid ei högre än 3 dagar, då den åter strart förfogar sig at diupet.

CYPRINUS, Sars, Linn. faun. Sv. 324. Är ock här i skären et bekant fiske-slag, som dermedelst, at han förenar sig i sällskap med åtskilliga andra fiske-slag, ofta med dem blifwer opsuappad. Hans lefets-tid kan ingen så wist utmärcka, aldenstund hon finnes, såsom lekande, nästan med i alla wårlekter. Hwad ordspråket om honom uprunnit, som om en ostadig och flyctig, samt i andras gidromål sig innångande menniska sägas plågar: han är med, som sarsfwen i hwar lek.

CYPRINUS, Wimba, Linn. faun. Sv. 326. Fångas icke af stäreboarne, utan endast i Norr- och Söderkiöpings åarne wid lekeriden, som är gemenligen wid slutet af Maj och början af Junii Månader, då hon stiger op i forssarna och klänger sig emellan stenarna så långt hon någonsin kan. Är här til wårten långt mindre än man sedt dem på någre andra örter.

CYPRINUS, Möt, Linn. faun. Sv. 329. Är här et allmänt fiske-slag, som af desse fiskare på flere sätt och tider af året fångas. Han utwälsjer i sielfwa skären stengrund, brantar och diupa wassar; men längre op emot den fasta delen af landet, åar och bäckar, samt äfwen miuka och dyachtiga stränder, til

sua lefe: ställen, uti Aprill månad, då han äfwen wid stika tillfällen bringar sig i största trängsel. Efter des tidigare eller senare annalkande och stigande om våren, skall ock, efter desse fiskares utsägo, det öfriga wårskiftet rätta sig. Förstone af lefe-tiden ser man bara hanar; men sedan fås af bögge könen till sammans, med så starkt rinnande romm och mildlekä, at redskaperna och wårckarne, i hwilka de fångas, på sidstone knapt synas för romm. Uti å- och bäck-myninggar, tyckes denna fisker wid sådana tillfällen hållt och bäst triffwas, hwarost han då med nosen bärar och skrubbar sig emot de för honom af grannskof upgådrade wårckar. De blifwa ock esomstast erode uti sådana sina lustiga samqwäm af swalgfisk, såsom gräddor och abborrar, då de nödgas stänga sällskapet och fly till söd; men om leken ei är ändat straxt wända till bakars till samma eller dylika ställen. Så snart de lyckat leken, äro de färdige, at åter fara till diuuet.

CYPRINUS, Mört-Löjan, Linn. Faun. Sv. 330. leker i Junii månad på stengrund, hållt i åor och bäckar. Nyttias här ei till stort annat än betisk af dem, som bruka krokfiske.

Desse äro nu de allmänna- och gångbaraste fiske-slåkten, som i denna delen af wår Östersjö framalstras och fördeles, af hwilka Jntwånarne derstädes förskaffa sig näring och söda på sätt och wis som rått nu omordas skall.

Några fiske sorter, samt äfwen några varieteteter af sömliga, de häröfwanföre anmärkte species äro wäl här ännu då och då syntige; men emedan Jntwånarenä sielfwa knapt kunna af deras fånge förnöga egen appetit; mindre giöra sig någon annan fördel deraf, så har man stadnat wid det antalets opråkande, som nu för ögonen lägges.

Liderna på hwilka desse upmånde fiske-species anføres här fira sina lefefäster, äro utsatta efter den gamla tideräkningen. För öfrigt märcker man det igemen om fisken, at han altid igenom sitt arbetande och flyktiga förhollande wid sielfwa romningen, intet är så fet och wäl huldader straxt efter lekandet, som till förena och uågot efter; i synnerhet märcker man det på några starkt sielka species såsom; Coregonus och Cyprini, hwilka både sin magerhet och

och lefs slutande igenom deras skarpa och hvarssa fjäll noggsamt utmärka och tillkiänna gifwa.

S. 3.

Edan man nu således korteligen anmärkt de allmänna och wänligaste fiske-slagen, som wid desse östersjöns stränder gånge äre, förfogom wi oss, at ock något ordta om desse fiskares hwarje handa fiskekitt och brukeliga redskaper, hwar med de plåga fånga desse fiskar; jämte några flere omständigheter, som til detta ämnet höra kunna.

Någon olikhet finnes wäl hos desse fiskare, så i anseende til sielfwa fiske-sätten, som redskapers större och mindre brukande, härdrörande så wäl af fiskerwattmens olika beskaffenhet, som ock af deras större eller mindre förmodgenhet. Dock det wachtat, så will man likwäl i genomgåna de allmänna och gångbaraste, och således gifwa en början uppå de största och indrächtigaste.

Strömmings-fisket, såsom det fördelachtigaste inskårs fånge, förwäntas här på wiså tider och ställen, antingen med not eller skötar, bägge tienliga redskaper till detta fiskets skötsel. om winter tiden, och så snart isen kommer till någon styrka på sjön, samman sätta sig flere hennans Åboer i en eller flere soknar, at ihopgifwa et fiskeredskap, som kallas winternot, hwilken drages under isen i härdar och större wikar. Storleken af desse notar lämpas både efier not-intressenternas antal och fiske-wattmens diupare eller grundare bottin; hwadan somliga äro 50, andra 40 och några 30 famnar långa på hwar arm, hwarefter sedan diup-leken proportioneras. Til exempel: en winter not, af sidsländda längden, har til stråmsta och grundaste ändarna, härslat kallade, som desse fiskare räkna, 120 ungefär af twunnit eller otwunnit hampe garn (quadr. lat.) maskor, som utgiw nästan 2-ne famnar til sin diuplek; hwilka maskor sedermera blifwa trångre eller ångare, som desse fiskare säga, samt til antalet ökade, altfom det komer yosan eller kühlen närmare, der hon är diupast, och mitt emellan bägge härslarna. 240, (quadr. lat.) maskor, eller 4 och något drygare famnar

famnar, och Kallas notens hugg, derest fihle, som är $1 \frac{1}{2}$ famn lång, sitter fast håstad och fisken wid dragningen samklas uti. Wid notens öfre och nedre äggar, fästes antingen af hampa eller tagel slagna linor, och Kallas telnar, wid hwilkens nedre fästes små ovala stenar hallar, med $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ alns långa hamptåtar hallband Kallas hallteln; och den öfre, wid hwilken bindes små trä- eller slarn bitar, notslarn, nämnes slarn teln. Noten ställes medelst detta uti det stic och den ställning i fidu, at den nedre delen, eller hallteln sträcker sig ner åt och stryker jämnt botten, och den öfre eller slarn teln opföre, så at den inneslutna fisken således icke får tilfälle at utrymma. Andersmåsstiden plågar sammanbodningen ske til deltagarne om en stik nots ihopgörande, då hwar och en åligger, at der efter erlægga not och til behör, samt notdragare, som han åstundar större eller mindre part, eller som de kallat, lotter i noten til. Uti en not af ofwannämde storlek äro 15 a 20 lotter, och bör et hion för hwarje full lott prästeras hwar dag noten drages. Til bibehollande af stic och ordentlighet i deras notlag, så utwålsjes utaf notfolket 2:ne bestedelige och uti not dragande wål försarne mån, Notkongar, en för hwardera notarmen, hwilka emot något wist arfwodes undfående, föra direction öfwer notfolket, hafwa opsikt öfwer notens tilbodeliga håfdande och skötande, utstaka notwarpen, hålla bön mårgon och afton, samt utlåtta fisken notdragarne emellan, m. m. Då noten skall dragas och notfolket äro til sammans komne med 2:ne par hästar för 2:ne slador, af hwilka et par i sänder af hwarje lottägare hela notlaget igenom skall hollas, hwaraf det ena paret syslosättes med sielfwa notens förslande ifrån det ena hwarpet til det andra, och det andra med des redskaper och tilbehör, så utstakas notwarpet af notkongarna, som sker antingen på någondera af notägarnas eget fiskewattn, eller ock understundom på andras, som icke äro i noten interesserade; dock emot en wif erlagd quantitet til wattuäganden af fisken der fås; hwilket hos dem kallas gifwa eller taga wattn lott. Sedan nothwarpet är uestat, öpnes 2:ne stora wakar eller brunnar, den ena så långt icke

från

från stranden som erfordras til notens ordentliga drägt, och kallas nedfattan, der af at noten i den samma nedfattes; och den andra nära in til landet och kallas Öhrbrun, deraf at noten der bres eller updrages. Då noten är under isen nedfat, drages hon, med linor af hampa eller tagel slagna, parwis, 2:ne, nemligen hion tillsammans, et på hwardera sidan om tögen, baklänges med ryggarna emot et of, uti hwilket en järn kedja med kula uti ändan är fäst, som kases em tögen. Noten måste alltid wata under dragningen uti jämn och sackta rörelse, om hon annors med fördel skall brukas; således förfäres til des hon åter upbres igenom den wid stranden öpnade brunnen. Detta träffar merendels in med det, hwad Ol. Magnus uti sin 20:de boks 16. Cap. annärkt om detta winterfisket, förutan det han berättar, at de den tiden förrättade notdragningen med hästar, hwilket desse nyare tiders fiskare så wida ogillat, som at noten medelst hästarnas nu hastigare nu sacktare drifwande mycket i sin stadiga och jämna gång hindrades. Sedan desse winterfiskare på detta sättet fulländat sitt dags arbete, äro de sorgfällige om at ophånga noten uppå de så kallade gistor, at wädras och torckas, samt sin emellan utlotta dags fångst, hwilket gidsremål dock netkongarna, som sagt är, i synnerhet, såsom wid detta tillfället befälhafwande, til kommer. Aldraförst plågar då uttagas af den obytta fångsten efter wist mått de så kallade öskarekongarna, hwilka dem tilfalla, som liört noten med des tilbehör, hwilka dock, utom des, så sina lotter efter den del de äga i noten. Dem, som insinna sig, at underhielpa not arbetet, men hwarcken äga del i noten eller fiske mattnet, och hos dem kallas Lottkarfar, tilldelas äfwen alt derefter som fiske warit drächtigt och wäl signat til. wid sticke til fållen förgåta de icke heller at wisa sig hedersamma emot sina Siälaförjare, och i synnerhet då deras dags fiske med någorlunda rikt mått blifwit wäl signat. Sedan resten notinteressenterna emellan blifwit utlottat, sättas af netkongarna et wist wärde på lotterna, dem både til

efter

efterrättelse, som hafwa lust at förnytra sina anbelar til någon
 fiskpare; som och, at not-laget i gemen wid detta fiskets uphö-
 rande kan ungefärligen öfwerflå huru mycket antingen hela no-
 ten eller hwaras och ens del öfwer vinteren kunnat importera och
 ranta. Sluteligen, sedan bödn och tackfälselse för dagens und-
 fängna wälsignelse är giord, rådgöres not-männerna emellan
 om nästa sammankomsten, hwilcken merendels lämpas efter wä-
 derlekens foglighet, samt då warande fiskers fördelachig och dräch-
 tighet. Alla wädeestrel passas dem eljest tåmmeligen til detta
 fisket; men det bistra nordan wädret will ei särdeles gynna så
 detta, som nästan allt annat fiske. När isen emot wären bör-
 jar blifwa så swag, at de intet vidare kunna idla detta fisket,
 så brukas och nyttias en sådan not intet vidare, utan sonder-
 delas och åter lämnas hwar och en interressent det honom til
 böret. En winternot af sådan storlek, som äfwan före är beskref-
 wen och anmärckt, wärderas af desse skäreboar til 200:de D.
 R. mt. Med desse notar fås allehanda wanckande fiske-slag,
 såsom: Strömming större och mindre, som stadnat i skärdarna
 öfwer vinteren; af fjällfisk, såsom gäddor, åhl, abbor, mörtze.
 Samt längre up emot fasta landet, såsom i Bråwiken, fås fast
 fjällan, ansefliga quantiteter af bräven. Til deras vidare un-
 dersökande, som hafwa tilfälle at idla bräve-fiske med not, will man på
 detta stället införa några bräven fiskares berättelser om denna fi-
 skens förhollande och egenheter wid somliga sådana tillfällen: när så
 händer, at bräven til någon myckenhet träffas i noten inswo-
 pas, så skall hon i förstone giöra understundum så starkt mot-
 stånd, at hon lika som säncker noten til botten, at not dragarne
 ofta ei annat förstå än hon är hästad wid botten; och derest de
 då icke helt sackteligen och lika som skridande weta at draga henn-
 ne, skola de lasta sig på flatan och och ofta passera helt lyckeli-
 gen förbi, i synnerhet i dybotten.

Merendels ser man träffas in, så med den som med flere fiske-slag,
 at när hon så wäl här up i salt sön, som eljest i friske-söar träffas
 med

med not till någon ansenlig myckenhet, så skall man på en tåm-
melig lång tid intet träffa henne mera så manstärckt. Det hög-
sta man wet, at en lott wid en winternot, efter billigt wårde
har om dagen kunnat stiga till, år 9 a 10 Dlr. R. mt. och sål-
lan högre; men oftare har wäl händt, at dags arbetet warit så
frucht: löst, at fångsten emellan lott tagarne ei kunnat utdelas,
utan lemnas lottkarsarne til del. Flere bragder brukas här intet
winter: tiden på diupet, utan några få mindre i åar och wifar es-
mot fasta landet, om hwilka man på sin ort kommer något at orda.

Så snart nu wåren börjar nalkas och sion blifwa klar ifrån
is, så börja och desse strand: och skäreboar, at hwar på sitt håll
tikusta sina sommar strömmings: notar och skötar emot den, wid
is: lossningen annalkande och stigande, så kallade wår: och not-
strömmingen, hwilka redskapers beskaffenhet man här nedan före
något mera tåncker at omtala.

Strömmings noten kastas här ei gärna i sion, derest
icke desto säkrare teku åro till strömmingens närwarelse. De wår-
ken och teku, hwarutas desse fiskare plåga med någon wisshet
sluta om strömmingens annalkande och närwarelse, åro följande
ibland de synnerligaste: när D. wind wid is: lossningen blåser, och
W. följer uppå; eller då wådret lagom tid med något starkt blå-
sande ligger åt wissa stränder af hafwet, fiårdar, sund och wifar,
så drifwes han merendels emot de sammans belägenhet, och et la-
gomt och fogligt landt: wåder följer deruppå, så år ei oåfwigt
at fiska under lålanden, helst wid skogwyrna stränder, der skug-
gan faller i sion, hwarest en och samma flock 2. å 3. dygn plågar
hafwa sitt tilhåll. De wårken och teku, som de eljest plåga
taga såsom wissa til strömmingens närwarelse, så wäl af fiske-
måsor, sio: och andra rof: och rallfoglars ömnoaga wistande,
samt sålars (phocarum) tidt och ofta wisande och snysande
wid och på de ställen, der strömmingens tilhåll år; som ock af
des egne gifna teku til sin närwarelse, åro tilförena noga öpre-
pade uti de af öf: tilförena ofta åberopade Kongl. Wet. Acad. Handl.
för 1748. p. 116. 117. D När

När sådana och dylika goda och säkra teken wisa sig, så lämnar detta fisket sina idkare icke någon ro eller rast, utan fortsdrar et trågit arbete och noga uppassning så länge strömmingen närmare landet är i rörelse, så snart den annors är, at igenom des fånge opfylla den delen, som brister i mångens näring af jordenes alster. Swartföre hwar och en efter sitt fiske-wattus belägen- och beskaffenhet, har nödigt, at utwälja den tiden på dygnet, som til detta fisket tienligast och bäst är, såsom: somliga mårngonstund, några dagen, andra afton, samt många natten, hwilken särstilla tids i achttagande en långlig erfarenhet öfwertrygat dem ei aflöpa utan fördel och nytta. Orsaken skall wara den: at strömmingen intet hela dygnet skal wistas och stå på et och lika ställe, utan då wara dagar och solen något häftigare baddar, söker han något diupare; men om natte-tid åter grundare bottin; hwilken ömsning så hos desse som Roslags-fiskarne kallas strömmings steg. (k) Således följer: at strömmings-fisket är fördelachtigare om dagen på de diupare och om natten på de grundare ställen. Eljest weta ock desse fiskare, at noga observera strömmingens led och gång, wädrets och strömmens direction, m. m. hwarefter de behändigt passa sina notars utkastande och dragande.

Den måsta strömmingen, som här om wären sås med not, är merendes emellan Erics- och Wallborgs-Måsan; dock fortfarande med not-dragningen ofta in til Midsommarn. En medelmättig sommar strömmings not är 24 a 25 famnar lång på hwar arm, samt 4 a 5 famnar diup mitt uppå eller wid nothugget; är eljest icke i några omständigheter stort skild i från en winter-not, utan endast i dragnings sättet. Alla notar gidres här af twunnit eller otwunnit hampegarn; men man skulle tro, at det ei wore orädeligit, om de brukade i det skildet lingarn; ty då wore noten ei allenast lättare at draga, utan torckades äfwen snarare och följackteligen längre förwarades för róta. Wårderas här
af

(k) Se förr anförda Diss. de Piscatura Harengor. in Roslagia pag. 11.

af ansönd storlek til 150 Dlr. R. mt. De strand- och skäreboar, som jänte det de äga fiskewatten, äfwen hafwa något landbruk, eller ock af nästwa wilkor nödsakade, pläga ibland 2:ne eller flere, i brist af nödig hielp och utkomst til bägge närings-sängens tilbörliga stödande, interessera uti en och samna dylik not, då de gemensamt nyttia hvars andras fiske-watten. Hwar och et wid sön belägit hemman har efter des så kallade mantal sina wissa tildelta wattu-ägor, utom hwilka de icke utom ägarens wilja och samtycke, wid det straff som lag förmår, få skrida; dock kunna ei heller de för botten skiftewis förekommande, steniga och ojämna beskaffenhet skull lika öfwer alt, utan notens stadande nyttias, utan måste hwar och en på sina fiske-ägor hafwa sina wissa utstakade ställen, Nothwarp, uti hwilka de med säkerhet kunna bruka dessa redskaper. Noten drages här efter somligas plägesed med 2:ne båtar och 4 personer, och af några med en båt och 2:ne samt högst 3: hions åtgärd och tilhielp. De förra lägga en not-arm i hwardera båten, roendes så långt, efter wissa märcken, med båtarna tillika och jänte hwar andra, uti nothwarpet, som wanligt är, då båtarna åtskiljes och noten utkastas uti en half-circels-figur, förfogandes sig sedermera at landet med de i not-hårflarna fasthåftade tög. Båtarna bindes då antingen wid de för nothwarpet i botten nedlagade pålar, der låg-grunt watten är, eller ock opdrages de, der diupare stränder äro, på landet, börjandes så småningom at draga henne med de bak eller mitt uti båtarna fasthåftade windar; altid så passandes notarmarnas jämna och lika gång, at ingendera kommer, at gå före eller efter, som ock båtarnas närmare sammanparande til örstället, efter de på not-tögorna utsatta märcken; när noten skridit så när, at sternen börja synas, fogas då båtarna tilhopa i örstället och noten dres med en arm i hwarje båt. De senare åter, som äga medelmåttigt diupa nothwarps stränder, lägga hela noten i en båt, fastandes tügen af den öfre armen, eller som först kommer at kastas i sön i stranden, fortfarande

randes sedan, som sagt är om förra sättet, utom at noten då vindes och dres på fasta landet. När hon skall torckas och wådras, ophänges hon uti någon wid stranden affsträngdplan, not eller Gister gård kallad, uppå de der opresse och i jorden nedslagne stötar, (Gistor) eller i sibbodar, der båtar och annan sibeckskap förwaras. Fiskandet med desse notar plågar ibland denna delen af sommaren med fördel idkas ndstan in til Midsommarn, då åtskillige skaras efter hwarandra plåga inkomma på samma ställen; ibland warar det och endast någon liten ttd. Allmänt märcker man: at strömmingen om wår-tiden håller sig närmare landet, men om hösten mera ut på diuget; hwarföre och not-fisket om hösten, om det något skal löna mödan, bör idkas ut på diuget. Detta not-fisket är intet heller alla år lika lyckeligit; ty esta hånder, at man somliga år kan med en not så allenast 3 a 4 tunnor, somliga 6 a 10, några, 15, 18 och högst, fast ganska sällan, 20 tunnor strömming. Eljest fordrar not-dragandet mera arbete än konst, och har fiskarn gärna sin möda ofspard, när han får uphåmta en rik wällignesse utur det rika wisthuset hafwet.

Skötar, är det andra fiske-redskapet, som här så innom som utom skärs, måst om wår och höste-tiden, plågar brukas til strömmings fånge. Desse strömmings nät bindes af fint, godt, enkelt från sig spunnit lingarn. De plåga här merendels proportionera widden af maskorna, antingen efter garnets eller trådens grof- eller finhet, såsom utaf gröfre rymligare, och af finare ängare maskor; som ock utaf sielfwa stötlågnings ställen eller sättningarne, antingen de äro i fiårdar närmare op emot fasta landet, eller wid hafs-banden, såsom: uti Bråwiken och Glå-baken brukas ängare maskor för något mindre strömming stük, ungefär 40 hwarf (quadr. lat.) på alnen; men wid hafwet något rymligare för litet större strömming, wid pass 32 hwarf på alnen. En ordinar sköta är 20 famnar lång, innan han blir håstad wid telnarna, som äro måstendels af tagel slagna; men wid telnarna håstad 13 $\frac{1}{2}$ famn, hwilket efter desse fiskares utspråk så liuder:
när

när stötan är 20 samnar ostuten blir den $13\frac{1}{2}$ stuten. Diupleten bruka några såsom de retna 8 tiog, andra 9 dito, hvilket utgör wid påß 2: ne samnar, några bruka dem och diupare. Wid öfre teln fästes et af hampa spunnit rep, något tiockare än det förra och kallas af dem stylvta stötan; hvilket derföre sker, at stötan af siöwägornas och strömmens stormande och svallande ei skall sönderlitas. En stöta eller stöt-not säljes här ny och får dig för 24 Dlr. R. mt. och bindes af en person på 3 weckors mer eller mindre tid, allt efter som den är lång och diup till.

Till förekommande så wäl af de på diupet wistande grundmärlors frätande och bet, som ock at giöra desse stöt-notar till färgen mörkare och siöwattnet likare, at strömmingen, såsom in tet försät märckande, desto tryggare måtte siiga uppå desse för honom utsatta gilder, så färgas, eller läcktas, som fiskare kallat, alla nya och gamla af siöwattnet hwittnade stötar, uti en med lut och bidref eller ah-bareck sammankokad färg, för än de till fisknings utlägges. Innan de utkastas, så draga de dem först, som de kallat, det är: de fast håsta på landet, och innan de fara til siöf, wid den nedre telnan små släta ovala stenar, hallar, med hamptåtar, Gallband. Merendels pläga desse fiskare hafwa någorlunda wiß anledning och säkra teln til strömmingens närwarelse och wistande wid eller på de wanliga stötdägnings ställen, innan de almänt blöta sina stötar, såsom: när wädret, som förr sagt är, någon tid legat dit åt, och wacker land-wäder fölier uppå, när det är lagonit watin och icke allt för mycket op eller utfid, m. m. Hwar om icke det, så kasta de ut prof-stötar en och en, och derest spor synas til några, så observera de noga hwarest och huru des led och gång är, antingen närmare åt landet, då de passa på hwilken ända af stötan han wisar sig, at de der efter kunna lämpa de öfriga stötarens biläggande, eller mera ut på diupet, då wädret och strömmen sömte gången grant achtas, at stötarne sättas rätt i förwäg för honom. När strömmingens gång är medelmättig diup, är godt tecken, at fiska med stötar,

Skötar. När han will lika som truga sig med forß på skötan,
 fiskas wäl; men will han ei stiga uppå, står han hwareken at
 skräma eller jaga der till. Stiger han om aftenarna och ei myc-
 ket, mitt uppå skötan, blir godt nattfiske. Fås han om hösten
 wid landet om aften, wäntas han utpå om morgon och twert
 om, så framt storm och owäder ei hindrar des ömsning. om de
 som fås, befinnes med lös romm och mjölka, så är ock tecken at
 flere äro å färde. När nu allmän skötläggning blifwer, begifwa
 sig til sjöf eller wanliga skötläggnings ställen 2: ne personer,
 eller, om en strängre wäderlek så fordrar, 3: ne uti en båt i syn-
 nerhet om de i från hemwisten äro något längre belagne, af hwil-
 ka en eller 2 ro, och den 3: die sytosättas med skötarnas utläggans-
 de, som sker på följande sätt: skötarna ligges här måst ut i från
 landet såsom garn, eller ändlängs med strömmen, understundom
 på båda sätten för leke-flocker, ibland och rundt omkring hela
 strömmet. Aldra-först utkastes en stor sten, Sättiestenen, i hwil-
 ken är bunden en lina, skötsträngen, så lång passad, at det tråd-
 stycket, sköt-trumman, $1\frac{1}{2}$ aln långt, som är fästade i linans
 öfre ända, är aldeles synbart öfwer wattu-brynet; uti samma
 sköt-trumma fästes åter et annat rep, båndet, wid hwilket åter
 skötnoten bindes, då den helt wärligen ut-lägges, fästades fi-
 skarn under det samma wid öfre telns 5 a 6 stycken alns långa
 redstycken, låten, med de så kallade låtbanden, hwilka alt der efter
 forras och lönnes, som skötan skall gå diupare eller grundare til.
 I ändan af hwart och et nåts öfra teln är en lyckia, medelst
 hwilken en annan sköta wid ut-läggningen sammanfogas. Tren-
 ne sådana sammanfogade sköt notar uti en linea, kallas sköt-
 warpa. På det desse sköt-warpor ei måtte af storm, sönder-
 slitas, eller starkare ström i hopwäcklos utan hållas i sin
 ordinaira ställning, så fästes sluteligen uti den sista sköt-
 tens öfre telns lyckia, åter et rep med en sten, icke så stor som
 sättie-stenen, i andra ändan, som fastes i sjön och kallas ut-rän-
 ning. I fordna tider brukades detta fiske-redskapet med så stor
 för-

fördel om dagarna som nätterna; men nu mera giöres nästan fåfångt försök der med om dagen, hwarföre hwar och en strömmings fiskare alltid nu utväljer natten, såsom den fördelachtigaste tiden, til detta fisket. Om mörkheten i gryningen äro de åter fårdige at stiga til sjö och åter uptaga och wittia sina aftouen för ut utlogda stötar; synes fiskmännen under wägen, släcksa och swäfwä äfwer stötarna så spå de sig förut et godt natt-fiske. När det will passabelt fiskas med desse bragder, så fångas om natten på en stötwarpa 3 a 4 tunnor strömming. Sedan stötarna äro optagna bärgas allt hem, utom sättle-stenen, som der ständigt förblifwer, så länge fisket påstår. Wid hemkomsten utplocces strömmingen, stötes och ansas efter deras plågesed; stötarna ophängas at torkas, ränas i frän ställ och annat sidsroff, hallarna afstages, och sedan botes och lagas hwar brottsligit befunnes. Innomskärs brukas desse stötnor af somliga straxt efter is-lossningen om wären, och i synnerhet af dem, som för diupt watten och oisinn-siengrund skull icke kunna bruka strömmings not; något bättre fram brukas de nästan allmänt, så wäl längre op emot fasta landet, i Bråwiken och Slätbaken, som i den egen-teligen så kallade Skåregården; med hwilka redskapers nyttjande gemenligen så länge plågar forifaras, tils antingen sommaren med warma dagar och lusa nätter, eller långwariga och starka stormar förbiuda dem, at vidare här med continuera. Den senare delen af sommaren, eller emot och om höste-tiden, brukas intet stötar så allmänt inomskärs, af orsak, at då tyks detta fisket bättre lyckas utom, hwar om man nu täncker något litet orda.

S. 4.

Så snart nu strömmings fångat innom skären börjar något at inskränkas och förminskas, så äro desse skåreboar straxt omtänkte, at underhielpa den briffen med et förmodat rundeligare fånge i sielfwa hafwet. Till hwilken ända de utwalt ättilliga skår och klippor i hafwet, hwarest de en wif tid på åhret dwäljas, så länge strömmings fisket idkas på de wid och
 uti

uti hafwet liggande grunder. Sådana ställen nämnes eljest hos dem Fiske-skår, Fiske-hamnar. De besynnerligaste och för sitt strömmings fiske bekantaste denna tiden i Öst-Giötha skären äro följande, såsom: till Skällwicks Sökn och des Capell St. Anna, samt under Fogelwicks säteri lydande, Björcke-skår, uppå hwilket 15 stycken fiskare äro boende, af hwilka en förer lika som direction under fisknings tiden öfwer de andra och kallas Samn-fogde, hwarom rätt nu något mera skall ordas. Åskår, Sår-skår af hwilka det senare är Krono fiske, har och hamn-fogde med 4 bisittare. Till Gyts Sökn hörer Lötskår, har 2:ne åboer, invånarne i söknen fiska här måst sielfwa. Utom des är Slat-skår, Mar-skår $1\frac{1}{2}$ mil uti hafwet, Brant-skår och Tyts-skår, på hwilka inga ständiga åboar äro. 3 Hårads-hamnar Sökn är och et Lötskår. Här wid märkes, at wid desse opråd-knade fiske-skår och hamnar är hwar och en, som helst will och behagar, lof-gifwit, at idka strömmings fiske; emedan de anses nästan som allmänningar, dock plåga de hålla sig måst til de skår, som äro hörande til den sökn, der i fiskarena sielfwa bo och bygga. De som hafwa utwalt sina nästen på dessa skår, såsom och några andra dem närmare boende, bruka fuller här om wår samt något om sommar tiden skötläggning; men de långwågade hafwa utwalt hösten, såsom då här fördelachtigare än innom skären.

Magdalena eller Jacobs Måssö tiden börja då desse fiskare at rusta sig til siöf; samman sättiandes sig flere personer, fiske-lag, uti en så kallad skötbåt, af den rymd och storlek, at 3 a 4 personer, understundom och flere, makeligen med sina fiske-bragder och försältnings käril med öfriga redskaper kunna der hafwa sitt ut-rymme. Hwart och et fiske-lag har sin af gemensam om kostnad upbygda fiske-bod, uti hwilken de så wäl sielfwa under sitt wistande därstädes hafwa sitt hårbärge, som ock förwara sina siö-redskaper och fisk. Alla på en tid och tillika wid en hamn wistande fiskelag, kallas med et ord Fiske-läger. Efter anlåndan-

det til skären, blir således deras första gödromål, at fiske-lågret träder til sammas hos hamnsfogden eller annorstädes, hvars sysla är, utom annat, at utlöta emellan fiske-lagen deras wissa grunder eller stötläggnings ställen. Ty det tillåtes icke nu, som i forna tider, at alla utan skilnad och ordning tillika och på en gång rusade til söh, inbördes åstlandes med årarna, hwilken som först skulle hinna fram, ty hos den skulle då makten och friheten stå, at utwälja de stötläggnings ställen och grunder, som honom behagade och fördelachtigast syntes wara.

Hwar och en fiske-hamn har sina wissa grunder uppå hwilka deras stötläggning sker, af hwilka somliga ligga under 3, 4, 10, 14 ic. famnars diupt watten. De som äro hamnarna närmare, kallas landt-grunder, och andra, som ligga til en mils wäg, och wäl längre ut i hafwet, ut-grunder. Wid och på sådana ställen eller grunder är strömmingens wanligaste samlings platser, fast än han alla är icke heller stiger altid lika hit, utan kan ibland gå, eller af stormen drifwas, på sådana ställen, som man aldrig förmodat eller kunnat täncka. Nästa omsorgen är, sedan grunderna fiske-lågret emellan blifwit utfiskade, at upleta de under det diupa och swallande hafs-wattnet fördolda strömmings grunder. Medelst en långlig erfarenhet, har sättet här utinnan blifwit någorlunda lindrat och ginat. De hafwa här til wissa märcken eller känningar, såsom tran eller något annat wijs på landet, eller ock synbara klippor i hafwet, efter hwilka de hwart och et grund behändigt förstå at upfiska, således: at när de äro i begrepp, at upleta något grund, så söka de efter wissa känningar, som skola swara emot fram och bakstammen af båten, utmärcken kallade, samt wissa, som swara emot sidorna, twärmärcken. (1.) Sedan nu grunden således äro upsökta, nedsättes en stor sten, sättesten, med en i honom fastad lin, strängen, i hwilkens andra ända åter är häftadt et, uuges får 2 alnar långt trästycke, stötl-trumma, som altid är synbar

E

öfwer

(1) jämsför widare DiL. de Pisc. Harengior. in Ros. p. 20,

öfver wattu-brynet, och utmärcker hwarest stöt-läggningen är, detta arbetet falla de sättia strångarna. Dessa strångar tages icke för op, än fisket är slutadt. Des emellan resa de hemåt, så som och hela fisknings tiden, hwarje lögerdag, så framt orväder och storm understundom ei hindrar resan, och komma icke för än gemensligen 8 dagar derefter, at först utsättia stötarna på det sätt och wis, som redan i näst föregående S. om inlfårs strömmings fånge ordat är. Om morgonen i gryningen äro de åter färdige, at fara til haf, upraga och stöta sina redskaper, som i nyss nämde S omrdet är. Till hwarje stötbåt lägges 12 a 16 stötwarpor, 3 stötnotar på hwarje warpa råknade, och har hwar person sina 4 hwarpor, eller 12 stötar. Wid infallande orväder och äfventurliga stormar, samt då hafs-böjorna något grufsammar, bullra och rasa, wäga desse fiskare sig icke med sina små båtar ut til de längre uti hafwet belägna utgrunder, utan nödgas de då betiena sig endast af de nära wid hamnarna eller hafs-stränderna liggande landt-grunder. Uppå desse grunder samlar sig strömmingen undertiden ganska manstarkt; och stiger han sällan längre op i skären, utan håller sig måst efter hafs-banden och i stora och diupa fiårdar synnerligast på jämn och lågnstråkt bottn, och där ei är twärdupt; och skulle han på wederbörigt sätt uppaffas om sommaren och hösten, så twiflar man icke, at en ömrog wälsignelse skulle tilflyta des idlare. Stötarna utläggas här såsom det bäst passar sig, ibland flere hwarpor ändlångs och jämte hwar andra, då understundom händt, at de medlersta, som legat midt i laget, warit fullproppade med strömming; men på de yttersta föga eller ingen ting. Här i hamnarna äro inga särskilta hus eller förkior oprättade, såsom uti Roslags utskären, hwarföre heller ingen widare offentlig Guds-tienst hålles, utan allenast bön morgon och afton af Hamnfogden; utan bewistar då hwar och en Guds-tienst i sin egen Sökne-förkia om helgedagarna, när de måst hwarje lögerdag förut förfoga sig til sina hemwister, och måndagen åter til skäret.

På det nu allt wid detta fiske-idlandet måtte wäl och skickeligen tilgå, så äro måste-dels alla dessa opräknade fiske-hamnar försedde med en så kallad Samnfogde, den de selskaps föreslå och ut-wälja, hwilken, utom annat, skall äga god insigt uti fiske-konsten, så at han derutinnan wid anlitaudet kan bispringa de fiskande med råd och underwisning. Honom äligger, at hålla skick och ordning ibland de fiskande, och dem, at wisa honom lydna och hörsamhet, så kärt dem är, at undwika den olägenhet, som olydna och gensträfivoghet åtföljer. Hwar och en hamnfogdes göromål och syssla wid sitt skär är i synnerhet, at han aldrig först och i början af den allmänna fiskningen upläser och publicerar för hela fiske-lågrret de der warande Kongl. Samnordningarna och Lagar, hwar efter hwar och en wid slikt tillfälle har at ställa sig. Desse hamnordningar äro hwar och en hamnfogde i hwar fiske-låger med-delte, äliggandes dem, at hafwa opsikt öfwer deras tilbörliga efter-lesnad; och i fall något mål af mindre wigt skulle emellan några af fiske-lågrrets ledamöter yppas, så äger han makt jämte sina Bisittiare, som äro wid somliga 3 och wid somliga hamnar 4 til antalet, at sådant uptaga, ransaka och afgöra; men de större hänskiutes tit wederbörlig Domstol. Bön om morgonen, innan deras skötur wittias, och om aftonen, skall äfwen, som sagt är, af honom förättas, och må ingen, utan laga orsak, af fiske-lågrrets ledamöter, wid straff til gibrandes, sådant försumma. När så händer at så töcknigt och töckt wäder uppkommer, under det fiskarena antingen utlägga eller uptaga sina skötnotar, at de intet äro i stånd hitta til hamns eller finna rätta leden, så tillkommer honom, at lämna dem här utinnan esterrättelse igenom trumslående eller något annat tecken. Här-före har hwarje hamnfogde, efter wedertagen plägesed och fiske-lågrrets öfwerens kommande, at i arfwode för dessa opnämde, med några andra små besvär, undsä en wahl strömming af hwarje skötwarpa, som wid hamnen ut-lägges.

Detta är nu det man korteligen welat annärcka om desse

fiskares utskärs strömmings- fiskesätt, samt öfriga sedvänjor och förhållande. Sluteligen vill man ock nämna om tiden på året, när detta fisket börjar aftaga och uphöra. Gemenligen har detta fiskets fördelachtiga idlande wid Matchs- Måssö- tiden börjat så småningom at insträckas; dock har ibland händt, at en gunstig och foglig wäderlek har kunnat uppehålla dem ån längre in på hösten, at bruka desse redskaper, och fågna dem med et bördigt fånge. Men när et ohyggeligt och stormande höstväder börjar något tidigare infalla och fortfara, så måste de, med sin undfångne del nögde, i hopsamla sina redskaper och sid-don, laga sig färdige at stiga om bord, och så sluteligen för denna gången färdla sin tosa hwar en till sitt ständiga hemwist.

S. 5

Så vill man wända ögonen i från desse skäreboars in- och ut- skärs strömmings- fiske, och med så anmärkningar genom ögna resten af de fiske sättten, som äro öfliga wid deras fjällfisk fången. De förrättas här på flere handa sätt, både med not och andra redskaper. Man anmärcker då först deras fjällfisk- notar, såsom de största, drächtiga- och allmänna af alla. Om wären något efter is- lossningen och så snart fjällfiskten börjar nalkas och stiga uppå grunt watten in uti wikar, sund och glon, försärdigas här fjällfisk redskaper, som kallas Långtögnotar. En ordinair är till längden och öfriga beskaffenheten som en medelmättig sommar- strömmings- not, hvars beskrifning är gifwen i 3: die S, 24 a 25 famnar på hwar arm; men intet så diup; emedan hon brukas på grundare watten. Drages åfwen på samma sätt som den förenämnda, med windar; men de mindre med händerna. En dylit af anfordr storlek säljes här merendels till 60 Dlr. R. mt. Först om wären brukas hon så wäl om dagarna, som om nätterna; men bättre fram på sommarn gjöres nästan fåfångt försök med henne om dagen, samt åfwen, när liusfare nätter blifwa. All wäderlek är intet lika god til detta fiske; ofta wet man, at et lungt och klart wäder, som tycks wa-

ra fiskligt nog, har narrat fiskaren, at fåfångt blöta sin not; & medan fisken då ganska wäl skönjer och skyr not och minsta plaskande. Uti alt fiske är sunnan och sydväst nästan de bästa wäddren, och är det mulit och någon låra wädder uppå, så fiskar man så mycket bättre, som man plågar säga, uti grumligt watten. En warm och liuslig wår läckar fisken op uti det minsta watten; men kulan och ohyggelig wäderlek förhindrar des flyttning; då fixar han sin lekfast merendels på diupet, i synnerhet den, som ålfar göttia och diup dy, såsom 3d, Braren 2c. I bland de första fiskar man om wåren ser med desse notar fångas, åro giäddor, Åbbor och Mört, måst hanar, sedan åhl och id. Bättre fram på sommarn fås ibland något mera åhl om nätterna med sådan not, och i synnerhet hos dem, som åga sådana nothwary, hwars bottin är göttjog och blöt. Dragningen och drandet med noten måste ske helt sakta, annars blir fisken för mycket skrämnd och söker på alt sätt undan flykten; ibland andra ser man understundom giäddan i lungt wäder, sedan hon försökt alla andra utwågar, behändigt flöija öfwer flarn teln; men i gemen, når så händer, plågor heller då icke not arbetet stort löna mödan. Då åhlen blir insvept i noten, frestar han ock til sin befrielse tåmmeligen notens styrcka, giörandes allestädes försöl på maskorne, i synnerhet då noten börjar wid dringen, at trånga honom något mera, trefwar han med stierten, och der han träffar någon större eller brusten maska, träder han stierten igenom och swarfiwar den af stem helt rund; brister ännu en, så går han tullfritt den resan. På de ställen der ströningen romat, plågar åfwen åhl fås med not.

En annan slags not brukas ock här, i syn erhet af de egenteligen så kallade sköreboar wid instundande wintertid, som ock wår och sommar af några med och af somliga utan kuhl. Des medelmåttiga löngd är 20 a 24 famnar på hwar arm, samt 3:ne wid pass famnar diup wid not hugget, eller som de räkna 120 maskor och 1½ famn wid härsweln. 4 personer brukas gemenligen wid des dragande. Såljes annors måst till det pris som en lång tögs not.

Är eljest til sin öfriga beskaffenhet som en annan sommar-not. Om wår och något om höste-tiden, då siken börjar nalkas strändren något närmare, så bruka de detta redskapet til sikkfänge; och då kallas hen sikknot. Sikk-fisken idkas här i synnerhet om natte-tid, emedan siken för des skygga natur nästan förgäfwes om dagen här efter sökes, utan så är, at något starkare wäder drifwer honom emot någon wisk strand, der noten plågar dragas, då han wid det tillfället plågar understundom fångas. Det är siken medfödt, at han är en owäders fisk; ty ju obchagligare wäder, ju wissare tecken till des rörelse, hwadan fiskare äfwen taga det såsom i bland de Idkraste märcken, ndr de wilja fiska efter honom. Han är mycket snål efter strömmings romm, hwarföre han ock gärna gör sällskap med honom wid des ledande, och träffas ibland strömming och sik uti en mölja wid landet. fiskare weta säga, at en och samma flock skall icke wistas på et och samma ställe öfwer 2 a 3 nåtter, hwarföre de icke heller göra sig möda med någon notdragning öfwer samma tid, så framt icke någon ny skara befinnes hafwa intagit samma ställe. Eljest wilja de äfwen berätta, at siken intet stiger altid lika hastigt i alt watten, utan saaktare i spakt och fortare i oroligare, hwarefter ock några behändigt weta at passa sina redskaper. Då siken finner sig i noten insnård, är han icke mindre omtänckt än gåddan, at söka undanslyckt; innemot och då noten öres, ser man honom lika som råkna hwarje massa noten op och utföre, stigandes ofta notdragarne in uppå händren, och i bland, när han icke finner någon utwäg, hoppar han lika som såår, den ena efter den öfwer starn teln.

abborrot kallas detta fiske-redskapet, när den sommardagen på grunt watten i sund och wikar, der gråschtiga stränder och was wärer, drages efter gåddor och abborar, som understundom den tiden på sådana ställen uppehålla sig. Sent om hösten, när wikar och sund först blifwa med is öfwerdragna, hafwa somliga af desse skäreboar för sed, at draga en sådan not på

på dylika ställen under isen, på samma sätt som en winternot; då fållfisk af flere sorter, hvilka der, såsom uti et orubbat lugn, utwaldt sina boningar, plöga fångas, och då kallas hon **Stelnot**. Dragningen med denna noten, på detta senare sättet, sluttes så snart wintern blir allvarsammare och isen tiockare.

Pempnot är et annat hos desse fiskare brukeligt fiske-redskap. En medelmåttig är 10 a 12 famnar lång på hvarje arm, samt 3 och något mera diup wid nothugget och 2 wid härsvelen. Brukas alltid utan fil eller posa; men göres med så mycket större buk, eller som fiskare kallat, skunt, så at nästan hälften af des längd i hopgår när den skuttes wid telnarna. Wårderas här efter medelmåttigt pris til 36 Dlr. R. mt. Drages med 2: ne båtar och 3: ne eller 4 personer, alt som omständigheterna fordras utkastes uti en half-cirkels Figur; men drages och bres icke åt landet, utan allenast omsvepar rummet der hon utkastas, och under det hon bres i båtarna, som åro med ankare i botten fast håstade, pulses och jagas den inneslutna fisken bak uti noten, der hon bukigast och diupast är. Uti någorlunda lungt och stilla wäder brukas hon måst om sommaren efter badfisk, och i synnerhet om hösten ifrån Matths-Mässan till Allhelgona tid wid branta sten- eller sandställen, samt wid diupa wassar efter giäddor, id och abborrar. Om sommartiden, när wackert och warmt wäder och hälft en liten fåra wäder är uppå, så plågar ibland fisk af allehanda sorter, såsom giäddor, id, abborrar, mört och fark m. m. siga op ifrån diupet uti små och trånga sund, wikar och glon, at der roa sig på flerehanda sätt; då hafwa desse fiskare för sed, at, icke utan mödans lönande, instånga denna uti dylika ställen opstigna fisken, som eljest kallas **Badfisk**, med sådana här ofwansföre omrörde flere til hupa fogade notar, då bonotar kallade, och sedan med en annan dylik not draga uti den igenstångda wiken eller sundet. Man har ei utan förundran ofta märckt, at sedan denna instångda badfisken har blifwit främjd igenom not-dragningen, ifrån sitt ställe, och budit till, at en eller annan gång ut-gå

ifrån

ifrån det stället han inkommit, och funnit utgången wara i gens-
 frångd, så har han ei vidare sökt någon undanslyckt, utan lifa som
 godwilligt gifwit sig i fiskarens wåld. Detta fiske-sättet kallas
 eljest taga badfisk. Dock måste man likwål wid slika tillfällen
 intet allt för fritt och bullersomt hantera honom; ty annars kan så
 hånda, som ofta händer, i synnerhet med dy och giöttia ålfkande
 fisk, at han så bortgiommer och undandöjer sig i botten, at man
 intet wet, om han sunctit eller flugit bort. Säkrrare tecken at
 med någon fördel bruka dessa sina notar hafwa desse fiskare icke,
 utan så snart tiden är inne, på hwilken fisken plägar hålla sina
 wanliga flyttningar och sammankomster, så äro de ock färdige,
 at utkasta sina notar. Ros foglar, såsom örn, fiskmåsan, tår-
 nor och andra sid- eller rallfoglars sitiga infinnande äro ock til-
 förläteliga bodbårare om fiskens närwarelse. Lagomt watten,
 och fogligt landt wäder efter något starkt utwäder, befördrar
 ock et lyckeligt fiske. Då fisken synes sprattla och slå wid strån-
 dren, i glon och wikar, och sakta regn och litet wäderilning kom-
 mer öfwer honom, så drages och ibland lyckeligt not, med mera.
 Sina notar färga eller tiära de icke här, såsom på somliga
 ställen skall wara brukeligt här i Findland. Ei heller weta de,
 at i salt siön, ei eller så mycket witterligt är, i färsk-siöar, be-
 stryka dessa eller andra sina fiske-bragder, då de skola kastas i
 siön, med sådana præparerade saker och ämnen, som skola läc-
 ka fisken och befordra et fördelachtigt fånge, eller eljest, bruka
 när de wilja fiska, som Herr ERIC SALANDER uti sin Gårds-
 fogde instruction, (m) gifwit anwising til wid frisk-siö-fiske.
 Det skulle ock intet skada, om försök gjordes der med uti såda-
 na sund och inwikar, som här wore bekanta för fisk-rika; ty
 man bör ju ingen ting förr ogilla och förkasta, än man nogare
 pröfwat och försökt, huru det tager lag. Ibland annat, säger
 förenämde Auotor, att nåsila och femfingers gräs, (quinque folium)
 stött till sammans uti hus-löl-saft, skall wara godt, at bestryka
 fisken

fiske-redskaperne med, när de läggas i sidr. Zämwäl när baldrians roten, som starkast lucttar och är massiv och tiöck, nästan som medelmättige gäs pennor, bindes i kilen på noten, samt wid garn och Nössiör, skall fisken drifwas, i synnerhet den som går i rena wattenet, efter hennes luctt; med flere sådana anrättade saker, som kunna inhämtas til försök hos berörde Auctor. Desse fiske-redskaper ansas och förwaras, efter hwarje gång de brukas, på samma sätt, som för uti 3 S. om sommar strömmings noten sagt är.

S. 6.

Desse Skäreboars fiske-skötsel stadnar icke än uti dessa nu nyligen antecknade sidbragders brukande och nyttjande, utan finnes hos dem än ärskilliga, både mindre kostsamma och til bruknings sättet nättare, än de förra, af hvilka dock hwarje äro under tiden fördelachtiga nog. Man will korteligen igenom ögna hwar ett särskilt. Zbland desse bragder förekomma öf då först, såsom mera allmänna, de hos dem wanliga fiäll-sif garn; hvilka gifwes namn, alt efter som de fånga fiske-lagen, såsom: 3D, Sijf, Braxen, Giädd, Abbor och Mört garn.

Idgarn försärdigas af godt twunnit lingarn, ju finare, ju fiskligare. Masforne äro något ängare än en twäc hands quadrat. Et medelmättigt är 30 famnar långt öskutit; men hälften mindre skutit på teln, 1½ famn wid pass diupt. De flästa bruka, at allenast emellan hwarje alns distance fåsta garnet wid telnarne, så at masforne der emellan löpa lösa och lediga, af orsak: at detta fiskelaget, som annars är mycket warsamt, desto oräddare måtte stiga uppå, när det märckes gifwa något efter. På det så wäl desse, som flere utaf de här nedan före förekommande fiällsif näten, måtte wara så mycket fiskligare, så brukas de här merendels med de så kallade grimnor, en på hwardera sidan om nätet, hvilka äro af lika längd som sielfwa nätet, både skutna och öskutna; men något diupare för det til räcke-

liga skunctet, som uppå samma grimmor erfordras. Maskorna äro wäl drygare til widden än et halst quadrat qvarter. Grimmorna fasthåstas wid samma telnar som nätet. Längre uti skären är id fisket icke så mycket bekant; som närmare op emot fasta landet, såsom i Bråwiken och Glåtbaken, fångas ibland så med desse, som andra tienliga bragder något af denna fiskesorten; i synnerhet der, hwaras sid-ågor så äro belagne, at någon å eller bäck faller ifrån någon frist sid der in, hwarest denna fisken hållt leke-tiden will wistas. I brist of sådana tillfällen, synes han ock utwälja klippor och små stengrund, at utöfwa denna sin med-födda veneriska egeniskap, då desse fiskare icke förfumma, at på slika ställen utfättia slika gilder. Wid Olofs-D. d. 15 tiden plågar åfwen denna fisken, i Bråwiken och Glåtbaken, sitta i synnerhet solgångs tiden, nära in til stränderna af de uti bemålte wikar belagne små holmar och klippor, hwarest man ibland får se honom helt manstarekt gifwa sitt antogande ifrån diupet tillfånna, underlundom allenast med hufvudens opstickete, pjunsfånne och lika som Marswim rullande, ibland med hoppande och starkt slående, då fiskaren och binder til, at medelst sådana garns utkastande i kring dylika stränder, fånga honom; warandes des hopp här utinnan så mycket säkrare om någorlunda lyckeligit fånge, om någon kåra wäder så stor är uppå, at des rörande och bragdernes hanterande borttages igenom wattnets slående och sawalpande emor stränderne; men utom det, är swårt, at, för des warsamma natur, giöra sig af des fånge någon särdeles profie. Då han på sådana ställen denna tiden fånges, kallas han kad-id. Annars skall denne fisken, efter berättelse, i synnerhet wid leke-tiden, om dagen söka diupare och om nåtten grundare wattu, hwar efter fiskare skola weta at passå sina bragder.

Sit-garn äro nästan af samma beskaffenhet som det föregående, nemligen 15 sammar stutit till längden; men ei mera än en famu diup, samt maskorna nog ångare än på det förra.

Brukas

Brukas här utan grimmor. Nyttias mera om hösten än om våren. Skåremännerna lämpa merendels sina fiskgarns utkastande efter sikens gång, såsom: efter diuget wid des stigande på sand- och stenachtiga ström-grunder, i spennerhet då des kosa är säker af mot-ström; samt åfwen utester landet wid åter resan, åfwen wid upresan då strömmar swalla af motvåder. Långt in uppå hösten fås hon åfwen ibland emellan små skår och stråndren af wiskar och små fiårdar. När de om astoneu utläggga sina fiskgarn, och hafwet bullrar och brusar, och det emot morgonen något lugnar, så plågar sif-fiskare slå sig bättre, än då det är klart och dot-stilt. Här i skåren fås åfwen ibland simpur på fiskgarn, hwilka giort sålskap med siken wid des avancerande och manstarka antågande.

Braxgarn weta wäl de uti sielfwa skåren boende fiskare icke at bruka, så wida det fiske-slaget sållan eller aldrig wisar sig der; men några bruka dem dock op wid å mynnigarna wid Norr- och Söderkiöping, samt sådana wiskar der friskt wattu infaller. Sådana garn äro 15 a 20 famnar långa skutna, samt 3 och något mera alnar diupa. Nyttias endast om wår-tiden, då Braxen leker. Wid stigandet wisar hon sig intet på diuget; men när hon kommer på grundare wattu, ser man strart tekta af des närwarelse derigenom, at hon sryker bottu helt när och gör wattnet grumligt; inemot hon kommer stranden närmare, så plåga ibland flere till sammans qwista ifrån bottu op till wattu-brynet och åter i en blixt tillbaka igen, fortforandes således till des de få trånga sig op i de minsta hålur. Finna de under anmarchen någon trä raska i gyttiog bottu, så gå de den icke germa förbi, utan at der något förnöja och roa sig. När en eller två af flocken träffa för garnet, så bera och roa de sig i förstone der å; men sedan de äro måtte af ron och icke efter behag slippa der ifrån, så börja de med fult alsware at slå och plaska, då resten, såsom af för undran siga till nåtet, at åståda deras förmenta nöje, råka så oförmåkt i samma öde, twiånande så garnet tillsammans, at

at fiskarn har nog at sylta innan han får det åter redigt. Fölsande har man efter några braven-fiskares berättelse, i synnerhet i frisk-sjöar, om des natur och förhållande wid des antågande til leke-ställen, at anfdra: när wädret något starkt blås dit är des wanliga leke-ställen äro belägna, så skall hon merendels följa med wind, då fiskare utaf det märcket plåga först gådra försök med et eller flere garn twärs ut i från några uddar eller nås, som sötta in till sådana wiskar och ställen der hon skall passera förbi, då fiskarn så mycket wissare skall förnimma des antågande, som at några af sielfwa flocken eller leken skola merendels 1 eller 2 dagar förut wisa sig, och lika som bespeisa belägen- och bestaffenheten af inloppet, finnes då fiskarn wara så oförsichtig, at han igen stänger hela ingången, så skola förelöparne straxt gådra wändning, och ledsaga de efter-tågande på andra, och ibland på sådana ställen, som man aldrig hört eller sedt braven leka.

Giädd-garn äro mera åter brukeliga uti sielfwa skäven, än op wid fasta landet. De förfärdigas af godt twunnit tinsgarn; men grimmorna af hampa. Et medelmättigt är 7 famnar skutt till längden, och nästan lika diup med et sik-garn; men något litet rymligare maskor.

Abborgarn är ordinairt 9 a 10 famnar långt, fåstradt wid telnarna; brukas med nästan lika rymliga maskor som sik-garn, och äfwen lika diupt. Telnarna på begge desse nämde bragder äro slagne af hampa, säncken af bly och skarnen eller slöten af träd eller måst af tveck och stadig säf. Om somniarn, och äfwen om hösten wid Michels Mäss-tiden om mornarna och aftnarna i solgång, då wäckert och fogligt wäder är, brukas desse fiskare med et eller flere sådana i hopfogade garn igenstänga små inwiskar, och i synnerhet sådana, der bottu är fröslachtig, eller gräsivuren, hwarest giäddor och abborrar wid en behagelig wäderlek plåga opstiga och hafwa sitt tillhåll, hwilka, sedan de äro instängda, upjagas ifrån sina fattade boningar, och wid wändning flykten snärjes uti de wid utgången upgildrade garnen. Såda-

na nåt bruka de åfwen utslägga omkring tiocla och tåta waf-
 bunckar, dit fift utaf mångahanda sorter ofta plåga undan stic-
 ka och insmyga sig, och hwilken annars swårigen står at fånga,
 utan på ofwan nämde sätt. Förutan detta, nyttias åfwen om-
 rörde garn något om winter-tiden af de skåre-fiskare, hwilka
 åga sådana wattu ågor, som bestå af sund och inwikar, och åro
 annars fiskefika nog; men kunna intet för stora stenar, stockar
 eller annat på botten liggande hinder, nyttia dem hwarcfen med
 not eller andra tienliga redskaper; dock åro af den belågenhet,
 at de med sådana garn wid ingången kunna igenstångas. Gar-
 nen utsättes under isen tvårs åfwer emellan begge stränderna;
 in uti wiken, eller det instångda stället, öppnes åfwer alt med små
 wakar, igenom hwilka alt ifrån åndan inemot nåten med pul-
 sande och stötande den i sin winter hwilo liggande fisken skrämes,
 at in-snärja sig i de wid utloppet utsatte nåten. Detta fiske-
 sättet kallas eljest hos dem nåttia.

Mört-garn förfårdigas här af godt, ju finare, ju fiske-
 gare otwunnit lingarn. Et fullkomligt stort håller 15 famnar
 håstadi wid telnarna i längden, samt nåstan en famn till diup-
 leken; år annars till beskaffenheten som andra garn, utom at
 massorna åro ångast af alla nämnda, och knapt 2 tvårfingers
 quadrat wida. Utom det, at desse garn om wår-tiden utläg-
 ges i förwåg för den til och ifrån sina leke-ställen stigande och
 gående mörten; så brukas de åfwen bättre fram på sommarn,
 at, såsom med giädd och abbor nåt, nåttia efter den i tienligt
 och wackert wäder större och småre uti små inwikar och sund
 opstigande badfisken.

Här i skåren säges då fisken Bada, när fiske-skarorna un-
 der et någorlunda lungt och behageligt wäder om sommarn,
 gifwer sig ifrån diupet op närmare till wattubrynet, at ibland
 under et ständigt plåskande och rörelse söka wissa grun-
 da, hålst gräs-achtiga, ställen ut med landet, intet just, troe
 man, till den åndan, at söka födan; emedan han synes stå an-
 tingen mitt emellan botten och wattu-brynet, eller och just i wat-

tu = brynet; utan hållre at förändja sig af det ljufliga och lugna wädret; ställandes sig jämte och bredewid hwar andra uti alle handa stiel och posturer, såsom: somliga med hufwudet at bottn och stierten opføre, andra twårtom, några åndlångs på sidan, merlandes, lekandes och plastandes med stierten och fenorna, med flere = handa optog. Wid slika tillfällen måste fiskaren ganska tyst och warsamt hantera sin båt och redskaper wid utläggningen, om han eljest will fågna sig af någon rundelig kol = fisk. När helt lungt och stilla dot wäder är, som fiskare säga, och mindre fisk synes flock = och stinnwis hoppa och spritta uti watten = brynet i wikar och små fiårdar, så hafwa desse fiskare ock försed, at understundom i förwåg utkasta sådana flere i hopfogade garn för de af och an wanckande och strykande fiske = flocker; hwar med de weta snabbt at umgås, och understundom lye keligen fånga. Om hösten fås ock med dessa nåt simpox, och ibland någon flundra, wid sandbrantar uti fiårdar.

Allmänt märcker man om fisken, at han uti stilla och dos = warmt wäder är helt wanckelmodig, modfäldt och lika som half = död, stigandes ei så giärna uppå garn, som uti något kullit och kärachtigt, samt för och efter håstig storm, då han lika som fisker at fåsta sig på garnen.

Om dagen brukas desse garn icke eljest, utan wid sådana tillfällen, som förmålt är; annars utlägges de om aftnarna och optages mornarna; utläggningen sker antingen twärs = ut i från stränderna på sådana ställen, der fiskens far = och stråkwäg är, uti starka strömmar åndlångs med direction, i en rundel, såsom omkring klippor och skär, eller alt huru som omständigs heterna och tillfällen fordra. Då de skola utläggas, trådes de wid öfra teln uppå en krokig tråpinna, garnsticka, ifrån hwilken garnet helt redigt kastes i sön, och åter optages. Efter wittandret, eller emellan hwarje gång de nyttias och brukas, anses och förhålles med dem, som tillförena ordat är om strömmings = stötarne wid slutet af den 3: die S.
